RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Första kammaren. Nr 36.

Fredagen den 23 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av dels motioner om ändring av §§ 4 och 28 regeringsformen, dels ock motion om åvägabringande av utredning, huruvida och i vilken utsträckning villkoret att tillhöra den rena evangeliska läran må kunna bortfalla för de ämbeten och tjänster, som omnämnas i § 28 regeringsformen;

bevillningsutskottets betänkande nr 57, i anledning av väckt motion om höjning av arvskatten; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, dels ock en med föranledande därav väckt motion.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkanden nr 52—56.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 20 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till bestridande av kostnader dels för materielanskaffning för marinen dels för anskaffning av mobiliseringsförråd av stenkol för marinen, dels för penningbidrag åt värnpliktige och dels för fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

I punkten 58 under femte huvudtiteln av den till innevarande Riksdag avlåtna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden den 14 januari 1913 föreslagit Riksdagen att till täckande av de belopp, som jämlikt kungl. brev den 6 december 1912 komme att av de medel, vilka enligt stadgandet i § 63 regeringsformen skall för oförutsedda händelser vara tillgängliga, användas till bestridande av viss materielanskaffning med mera för marinens räkning, bevilja ett anslag av 626,500 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisa 208,834 kronor.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t vidare utom huvudtitlarna under åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1913 föreslagit Riksdagen att till täckande av de belopp, som jämlikt kungl. brev den 6 december 1912 komme att användas av de medel, som enligt stadgandet i § 63 regeringsformen skulle för oförutsedda händelser vara tillgängliga, i riksstaten för år 1914 avsätta ett belopp av 500,000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 40, i Första kammaren av herr *E. Trygger* m. fl. och den andra, nr 118, i Andra kammaren av herr *A. Lindman* m. fl. hade hemställts, att Riksdagen ville vid uppgörande av riksstaten för år 1914 uppföra under femte huvudtitelns extra stat samtliga de belopp, som visades hava för marinens sättande i stridsberedskap förskottsvis utgått från det s. k. mindre kreditivet.

Kungl. Maj:t hade därefter i en den 25 april 1913 till Riksdagen avlåten proposition (nr 302) under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen,

dels medgiva, att till värnpliktiga, vilka på grund av kungl. brev den 6 december 1912 blivit enligt 28 § värnpliktslagen kvarhållna i tjänst utöver den vanliga övningstiden, måtte utbetalas penningbidrag för den överskjutande tjänstgöringstiden, beräknat i ett för allt till en krona per man och dag;

dels ock för bestridande av härför erforderliga utgifter, högst 26,625 kronor, ävensom för täckande av kostnader till belopp av 655,000 kronor för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen eller tillhopa i avrundat tal 682,000 kronor, ej mindre medgiva användande av 552,000 kronor av reservationer, som uppstått å anslaget till flottans övningar, än även å extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln bevilja härutöver erforderligt anslag, högst 130,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov disponera sistnämnda belopp redan under innevarande år.

I en inom Första kammaren väckt motion, nr 176, hade herr *H. Ericson* hemställt, att Riksdagen ville besluta, att för bestridande av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 302 till inne-

varande års Riksdag upptagna kostnader och utgifter, tillhopa i avrundat tal 682,000 kronor, ej mindre medgiva användande av 346,000 kronor av reservationer, som uppstått i anslaget till flottans övningar, än även å extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln bevilja härutöver erforderligt anslag, högst 336,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov disponera sistnämnda belopp redan under innevarande år.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Utskottet hade i förevarande utlåtande på åberopade grunder hemställt,

att Riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 58 av femte huvudtiteln framställda förslag samt herr Tryggers m. fl. motion nr 40 och herr Lindmans m. fl. motion nr 118 till bestridande av viss materielanskaffning m. m. för marinens räkning på extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 600,400 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen utom huvudtitlarna framställda förslag samt herr Tryggers m. fl. motion nr 40 och herr Lindmans m. fl. motion nr 118 till bestridande av kostnad för anskaffning av mobiliseringsförråd av stenkol för marinens räkning, på extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln anvisa et anslag av 1,191,000 kronor;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 302 därom väckta förslag medgiva, att till värnpliktiga, vilka på grund av kungl. brev den 6 dec. 1912 blivit enligt 28 § värnpliktslagen kvarhållna i tjänst utöver den vanliga övningstiden, finge utbetalas penningbidrag för den överskjutande tjänstgöringstiden, beräknat i ett för allt till en krona per man och dag; samt

d) i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 302 framställda förslag, herr Tryggers m. fl. motion nr 40 och herr Lindmans m. fl. motion 118 samt herr Ericsons motion nr 176 för bestridande av i mom. c) omnämnda penningbidrag åt värnpliktiga, högst 26,625 kronor, ävensom för täckande av kostnader till belopp av 655,000 kronor för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen, eller tillhopa i avrundat tal 682,000 kronor, ej mindre medgiva användande av 346,000 kronor av reservationer, som uppstått å anslaget till flottans övningar, än även å extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln bevilja härutöver erforderligt anslag, högst 336,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov disponera sistnämnda belopp redan under innevarande år.

Vid mom. d) av föreliggande utlåtande hade reservation avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. N. Hahn*, *A. C. Lindblad*, *C. G. Ekman*, *F. W. Thorsson*, *K. Starbäck*, *K. V. Rydén*,

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

J. Ström, E. A. Nilson, A. Anderson i Råstock och *E. F. Hellberg*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 302 därom väckta förslag och med avslag å dels herr Ericsons motion nr 176, dels ock herr Tryggers m. fl. motion nr 40 och herr Lindmans m. fl. motion nr 118, såvitt de i detta ämne skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, för bestridande av de i mom. c. omnämnda penningbidrag åt värnpliktiga, högst 26,625 kronor, ävensom för täckande av kostnader till belopp av 655,000 kronor för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen, eller tillhopa i avrundat tal 682,000 kronor ej mindre medgiva användande av 552,000 kronor av reservationer, som uppstått å anslaget till flottans övningar, än även å extra stat för år 1914 under femte huvudtiteln bevilja härutöver erforderligt anslag, högst 130,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov disponera sistnämnda belopp redan under innevarande år.

Herr Kvarnzelius: Som herrarna kanske observerat, finnes en reservation av 11 statsutskottsledamöter fogad vid detta utlåtande. Denna reservation skiljer sig från statsutskottets majoritets förslag endast rörande moment d). Den skiljaktighet, varom det här är fråga, är i och för sig icke av stor betydelse med hänsyn till den omfattning, som betänkandet i övrigt har. Den rör sig endast om ett par hundratusen kronor. Under det statsutskottets majoritet i fråga om det belopp, som av Kungl. Maj:t uti proposition nr 302 avsetts till täckande av en del av de utgifter, som föranletts av de extra åtgärder, som vidtogos till rikets säkerhet under förliden höst och vinter tillstyrkt bifall till den motion, som i denna kammare väckts i anledning av ovannämnda proposition, hava vi reservanter hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Vidkommande ovannämnda kostnader i övrigt föreslogs i statsverkspropositionen, att en större del av dessa skulle skjutas till kommande statsreglering. Statsutskottet har nu föreslagit, att hela det belopp, som blivit på detta sätt förbrukat, skulle uppföras på 1914 års stat, och att sålunda ingenting skulle skjutas till framtiden. Härom är utskottet enigt och detta har statsutskottet ansett sig kunna göra, därför att Riksdagen gjort besparingar på en del anslagsäskanden, som återfinnas i statsverkspropositionen, och det har möjliggjorts särskilt därigenom, att stora besparingar uppstått i fråga om ålderdomspensioneringens realiserande under det första året. Kungl. Maj:t har i propositionen nr 302 ifrågasatt, att av reservationerna å anslaget till flottans övningar skulle tagas 552,000 kronor till täckande av en del av dessa kostnader, och detta har motiverats därmed, att besparingarna å nämnda anslag vid 1912 års slut visat sig uppgå till något över 863,000 kronor. Kungl. Maj:t

förmenar, att då dessa reservationer äro så pass stora, vore det icke obilligt att ifrågasätta överförande av 552,000 kronor till täckande av nu omhandlade kostnader, och anledningen till att just det beloppet valts är, att dessa 552,000 kronor tidigare överförts till anslaget för flottans övningar under förhållanden, då det antogs som visst, att det förefanns brist på ifrågavarande anslag. Det har emellertid nu visat sig, att detta antagande var oberättigat. Reservationen å anslaget uppgår till så avsevärt belopp, att ett anlitande av detsamma, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, mycket väl är möjligt.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Utskottet har ifrågasatt, att man till täckande av förut omnämnda utgifter skulle från reservationerna å flottans övningar taga 346,000 kronor och uppföra återstoden, 336,000 kronor, på extra stat för år 1914. Reservanterna vilja, att 552,000 kronor skola tagas av detta reservationsanslag, och återstoden, 130,000 kronor, uppföras på 1914 års riksstat. Även med bifall till vad reservanterna ifrågasatt, kommer femte huvudtitelns slutsumma att höjas rätt avsevärt, därför att till 1914 års riksstat överföras alla de kostnader, som föranletts av dessa extra åtgärder och vilka uppgå till 2,127,400 kronor. Det belopp, som statsutskottet föreslår skola täckas på 1914 års stat, överskjuter vad Kungl. Maj:t ifrågasatt med 1,288,566 kronor. Femte huvudtitelns slutsumma kommer även genom ett bifall till reservanternas förslag att höjas rätt avsevärt utöver vad Kungl. Maj:ts förslag innebär.

De, som hålla före, att man icke skall taga så mycket av reservationsanslaget till flottans övningar, förmena, att detta anslag erfordras för att på nöjaktigt sätt tillgodose flottans övningar. Emellertid förmena vi reservanter, att flottans övningar böra äga rum endast i den omfattning, att kostnaderna kunna bestridas av de medel, som varje år anvisats av Riksdagen, så att reservationer i regel icke behöva anlitas för det ändamålet. Kungl. Maj:t har anbefallt vederbörande myndigheter att komma in med en övningsplan, och Riksdagen har för sin del begärt att få se en sådan plan. Det är tydligt att Riksdagen bör hävda denna sin förut intagna ståndpunkt. Jag anser, att med ett bifall till vad vi reservanter ifrågasatt försvarets berättigade intressen icke på något sätt skadas. Då det nu är ifrågasatt att icke skjuta något av dessa kostnader på kommande års statsregleringar, synes mig det också vara rimligt, att man anlitar besparingarna på ett område, där man kan göra det utan att skada några berättigade intressen och samtidigt icke allt för mycket belasta 1914 års stat. Det är därför jag ber att i fråga om detta moment få yrka bifall till den reservation, som åtföljer betänkandet.

Herr Ericson, Hans: Då denna fråga har en mycket stor betydelse för vår flottas effektivitet, anhåller jag att få med några ord klargöra vad den i själva verket innebär.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

År 1901 framlades för Riksdagen i samband med förslaget om utsträckt tjänstgöringstid för de värnpliktiga en plan för flottans övningar under tiden 1902—1912, en plan, som grundade sig därpå, dels att personalen skulle erhålla tillräcklig utbildning, och dels att krigsberedskapen skulle upprätthållas på ett tillfredsställande sätt. Den planen har sedermera tillämpats med de modifikationer, som betingats av ändringar i fartygsmaterielen och de erfarenheter, som man kunnat göra under övningarna.

När år 1908 övningsanslaget skulle till sin storlek bestämmas för år 1909, d. v. s. det första år, under vilket den utsträckta tjänstgöringstiden till fullo tillämpades, uppgjordes i marinstaben detaljerade beräkningar över kostnaderna för övningarna. De slutade på ett belopp av 2,100,000 kronor. Emellertid ansåg sig dåvarande sjöministern kunna göra en nedsättning av detta belopp till 1,800,000 kronor, därför att vakanserna vid den tiden voro synnerligen stora. De uppgingo då till över 1,400 man på en kår av 4,000 man. Det visade sig emellertid, att kostnaderna för 1909 års övningar gingo till högre belopp än som beräknats. Detta förhållande i samband med det att redovisningsväsendet vid marinen icke hållit jämna steg med utvecklingen i övrigt, resulterade uti, att vid slutet av år 1909 en avsevärd brist förefanns i övningsanslaget. Dåvarande chefen för sjöförsvarsdepartementet ansåg emellertid, att man skulle kunna delvis täcka denna brist genom inskränkningar i övningarna under åren 1910 och 1911, en inskränkning som han ansåg sig kunna tillråda, därför att den avsågs erhålla endast övergående karaktär. I statsverkspropositionen år 1911 tillkännagavs för Riksdagen, att bristen i övningsanslaget uppgick till i runt tal 952,000 kronor, och då föreslogs, att denna brist skulle täckas genom dels överföring från anslaget till beklädnad för sjömans- och skeppsgossekårerna och från allmänna besparingarna på huvudtiteln, vilka överföringar belöpte sig till respektive 452,000 kronor och 100,000 kronor, och dels genom nämnda inskränkningar i övningarna, på vilka man ansåg sig kunna spara 400,000 kronor. Emellertid gjordes indragningen så kraftigt, att besparingen blev vida större. Enligt marinförvaltningens likvidsammandrag kom den att uppgå till över en miljon kronor. Hade inskränkningarna icke gjorts så stora, utan endast omfattat sådana åtgärder, som krävts för en besparing av 400,000 kronor, är det uppenbart, att någon reservation icke uppkommit på detta övningsanslag.

Då man skulle uppgöra beräkning för övningsanslaget för åren 1912 och 1913, hade så småningom vakanserna i sjömanskåren nedgått, så att de, som år 1908 uppgått till 1,400 man, år 1912 voro endast omkring 450 och år 1913 omkring 670 man, allt vid årsskiftet. Det är tydligt, att man icke kan öva mer än 900 respektive 700 man, utan att det kostar penningar. Det är därför som marinmyndigheterna gjort framställning om ökat

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

övningsanslag under senare år. Dessa framställningar hava emellertid avböjts och någon ökning av övningsanslaget har icke kommit till stånd. Följden har blivit, att övningarna måst inskränkas under en omfattning, som marinmyndigheterna ansett vara erforderlig för krigsberedskapens upprätthållande och bemanningens övande. Även vid förslagen till årets statsverksproposition gjordes framställning från marinmyndigheterna om förhöjning av övningsanslaget för år 1914. Detta har avböjts, och i propositionen angåvos två huvudskäl härför, dels att man icke visste vad övningarna skulle komma att kosta, och dels att det fanns reservationer, som beräknades uppgå till över 700,000 kronor. Det är naturligt, att man av detta resonemang fick den uppfattningen, att dessa reservationer skulle användas till att betäcka den merkostnad för övningarna, som vore erforderlig för att giva dem en tillfredsställande karaktär.

Nu har i den senaste statsverkspropositionen sagts ifrån, att övningarna få icke kosta mera än det ordinarie övningsanslaget uppgår till, så att reservationer icke få användas för detta ändamål. Och herr Kvarnzelius har uttalat, att de reservationer, som uppstå på övningsanslaget, icke få användas för övningsändamål. Man måste då fråga, varför detta anslag är ett reservationsanslag, när besparingar från det ena året icke få användas för följande års övningar, och varför detta reservationsanslag skall behandlas på annat sätt än alla andra sådana anslag. I propositionen nr 302 föreslås, att 552,000 kronor av besparingarna på övningsanslaget skulle användas för att betäcka en större del av kostnaderna för vinterns extra rustningar.

Enligt nu tillgängliga beräkningar uppgår kostnaden för dessa extra utrustningsåtgärder till sammanlagt omkring 967,000 kronor, oberäknat de extra penningbidrag, som avses för de värnpliktiga. Marinmyndigheterna ha föreslagit, att till betäckande av dessa 967,000 kronor skulle användas omkring 312,000 kronor av övningsanslaget, därför att så mycket skulle övningarna under normala förhållanden hava kostat. Då återstår det belopp å 655,000 kronor, som herr Kvarnzelius omnämnde, och det är om detta belopp meningarna äro delade.

I herrar Tryggers och Lindmans motioner föreslås, att icke endast dessa 655,000 kronor utan även nyssnämnda belopp, 312,000 kronor, skulle beviljas på extra stat. I propositionen nr 302 begäres, att 552,000 kronor skola få tagas av besparingar och 103,000 kronor skola beviljas på extra stat. Marinmyndigheterna hava beräknat, att om de extra övningar, som ägt rum i vinter, varit ordinarie, skulle av de 655,000 kronorna 346,000 kronor påförts övningsanslaget, 256,000 kronor förslagsanslaget till sjöbeväringens vapenövningar och 53,000 kronor reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Nu har sagts, att givetvis hava dessa rustningar och övningar varit till nytta

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

för stampersonalen. Detta kan icke förnekas, och det är därför jag i min motion har hemställt, att kostnaden för stampersonalens övningar under dessa extra rustningar skulle bestridas av reservationsanslaget till flottans övningar. Men vad jag omöjligt kan finna vara riktigt är, att kostnaden för de värnpliktigas övningar, för vilka finnes ett förslagsanslag, eller rustningarna av fartygen på varvet, för vilka är anvisat ett reservationsanslag, skall bestridas av övningsanslaget, som är uteslutande avsett för stampersonalens övningar.

Varför är det så viktigt, att sistnämnda kostnader icke bestridas av övningsanslaget? Jo, därför att man icke kan varken i år eller nästa år få övningarna och krigsberedskapen på tillfredsställande sätt ordnade, om man icke får använda åtminstone en del av dessa besparingar. Om man exempelvis betraktar förhållandena sådana de äro omkring oss, finner man, att vår södra granne året om har sin aktiva flotta rustad, bemannad och mobiliserbar året om, vilket ögonblick som helst. Denna aktiva flotta består i runda tal av 20 slagskepp, ett tiotal pansarkryssare, ett sextiotal jagare och ett dussin undervattensbåtar. Vår östra granne har på samma sätt 4 slagskepp, 5 pansarkryssare, ett sextiotal jagare och ett dussin undervattensbåtar, ständigt rustade och bemannade. Vi hava i år en bemannad och mobiliserbar kustflotta, rustad under allenast fyra månader; därtill ha vi under sex månader två rekrytavdelningar. Men tydligt är, att när en stor del av bemanningen består av rekryter, dessa sistnämnda styrkor icke skola vara fullt användbara, åtminstone icke under de första månaderna av sin tillvaro. I vår krigsberedskap finnas alltså luckor, vilka enligt marinmyndigheternas och mitt förmenande böra täckas, och det kan icke ske, utan att man tar i anspråk dessa besparingar!

Det har erinrats om, att i juni 1911 anbefalldes en utredning om en ny övningsplan, genom vilken man skulle söka nedbringa kostnaderna och ändå få övningarna tillfredsställande. Denna plan har icke kommit, alltså har icke något kunnat göras åt saken! Däremot vill jag säga, att Riksdagen har åren 1901 och 1908 genom sina beslut fastslagit, åtminstone indirekt, en övningsplan, som flottan alltjämt tillämpar. Den kostade år 1909 ett visst belopp på grund av då förefintliga stora vakanser; nu äro vakanserna mindre, alltså kostar det mera att tillämpa planen. Den kostnaden, anser jag, bör bestridas av reservationerna, intill dess försvarsberedningarna och Kungl. Maj:t äro färdiga att lägga fram en annan plan för våra övningar, vilket man hoppas skall vara fallet inom den närmaste tiden. Men intill dess så sker, kan jag icke se någon oegentlighet i att använda besparingar på övningsanslaget för att fylla ut vad som behöves.

I samband härmed vill jag erinra om vad jag en gång förut

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

sagt i denna kammare, nämligen att erfarenheten visar, att krig numera inledas med överraskande anfall samt att mot vårt land ett dylikt knappast kan komma att ske annat än över sjön. Det fordras många månaders arbete att få en fartygsbesättning fullt samövad och krigsduglig och därför är det nödvändigt, att åtminstone en del av flottan är ständigt krigsberedd. Riksdagen har vid flera tillfällen och senast förra året yttrat, att tillräckliga medel böra beredas för besättningarnas övning och krigsberedskapens vidmakthållande. Därför har jag trott mig tillmötesgå Riksdagens uttalade mening, då jag framställt min motion, som ju avser att möjliggöra bättre än nu vidmakthållandet av vår krigsberedskap.

Med stöd av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lamm: Den förste talaren använde ett uttryck, som gav mig anledning att säga några ord. Han sade, att utskottets majoritet tillmötesgått motionären och reservanterna däremot Kungl. Maj:t. När jag ställt mig på utskottsmajoritetens sida, har jag ingalunda avsett att tillmötesgå vare sig motionären eller gå emot Kungl. Maj:t, utan jag har endast följt den princip, som jag från första början ansett vara riktig. När vi mottogo statsverkspropositionen, ansåg jag, att de extra utgifter, som blivit gjorda under femte huvudtiteln av anledning, som vi känna till, skulle såvitt möjligt täckas av extra anslag, d. v. s. såvida det kunde göras inom ramen av den i statsverkspropositionen uppgjorda inkomstberäkningen. Det sades om den beräkningen, att budgeten var hårt spänd. Man visste icke då, huru det sedan skulle utveckla sig under Riksdagens gång. Nu har man, som den förste talaren meddelade, kommit till visshet om, att på grund av Riksdagens beslut vidtagna förändringar i staten för år 1914 det finnes utrymme för att få dessa kostnader betäckta genom extra anslag på denna stat, och då ansåg jag, att man då borde följa den princip, jag fann riktig och som angivits i den av herr Trygger m. fl. väckta motionen och då gå så långt, som man med hänsyn till inkomstberäkningen kunde gå. Jag hade eventuellt gått längre än motionärens förslag, men då nu motionären kommit med ett medlingsförslag, och detta alternativ upptagits av den avdelning, som hade att behandla denna fråga, så följde jag ock detsamma på grund av den uppfattning, jag i saken hade. Jag kunde för min min del ej annat än anse, att Kungl. Maj:ts förslag var en nödfallsutväg, om jag så får säga, som kunde anlitas, i händelse man icke ville gå den linje, som utskottsmajoriteten föreslagit. Nu sade herr Kvarnzelius, att man genom att gå med på reservationen liksom hade i sin hand att kunna få fram den utredning om användningen av detta reservationsanslag, som man önskade och ville få fram. Jag kan för min

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

del icke se, att man behöver använda så kraftiga medel. Om man har förtroende till Kungl. Maj:t, kan man nog få fram en utredning utan att behöva gå med på reservanternas förslag.

Jag har därför med hänsyn till vad jag anfört att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Larsson: Herr talman! Då chefen för finansdepartementet meddelat mig, att från hans sida intet hinder möter för ett bifall till utskottets hemställan under punkterna a) och b), kan jag naturligtvis i de styckena icke ha något att erinra.

Beträffande den punkt, varom meningsskiljaktighet inom utskottet förelegat, tillåter jag mig till en början en liten randanmärkning med anledning av utskottets betänkande. Utskottet erinrar, att Riksdagen 1912 uttalade sig i den riktningen, att kostnaderna för sjöbeväringens vapenövningar, för vilka kostnaders bestridande ett särskilt förslagsanslag uppförts, icke borde till någon del bestridas av det för stammens övningar avsedda anslaget för flottans övningar. Och utskottet anser, att Riksdagen bör vidhålla denna sin uppfattning. Så långt är jag ense med utskottet. Men då utskottet sedan på denna grund avstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag, då kan jag ej följa utskottet. Ty det förutsätter, att utskottet ansett, att den delen av de kostnader, varom fråga är, som efter en uppgjord beräkning ansetts motsvara det antal värnpliktige, som deltagit i dessa expeditioner, skulle vara utgifter för sjöbeväringens vapenövningar. Men detta antagande vilar väl icke på någon riktig grund. Varken anslaget till flottans övningar eller anslaget till sjöbeväringens vapenövningar är av Riksdagen avsett för andra ändamål än vad man kan kalla flottans fredsövningar. Det är därför som jag, då jag tillstyrkte Kungl. Maj:t att vidtaga de särskilda rustningsåtgärderna förliden vinter, också uttalade, att av naturliga skäl de kostnader, som härav kunde uppkomma, icke borde i sin helhet drabba de ordinarie anslagen. Jag sade »i sin helhet», därför att det kan ju ej förnekas, att dessa särskilda fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder ju i alla fall i ganska eminent grad ersatt de övningar, som enligt fastställd övningsplan eljes hade kommit att fortgå under hela vintern. Den del av kostnaderna, som således kunde anses motsvara vad i alla fall hade bort utgå för övningarna, den har Kungl. Maj:t föreskrivit skola påföras anslaget till flottans övningar, och däri är inbegripet den del av kostnaderna för sjöbeväringens vapenövningar, som eljes skulle normalt utgå. Ty anslaget till flottans övningar ersättes efter vissa bestämda grunder från anslaget till sjöbeväringens vapenövningar. Om nu utskottets uppfattning skulle vara riktig, att Riksdagens anförda uttalande 1912 skulle på något sätt ställa sig i vägen för den åtgärd Kungl. Maj:t här

föreslagit till täckande av ifrågavarande kostnader, då skulle ju Kungl. Maj:t hava varit konstitutionellt berättigad att utan att fråga Riksdagen icke blott belasta anslaget för flottans övningar med den del, som motionären herr Ericson här föreslagit utan även belasta förslagsanslaget för sjöbeväringens vapenövningar med den del, som enligt kalkylerna motsvarar kostnaden för de värnpliktige, som deltagit i dessa expeditioner, samt även belasta anslaget till flottans nybyggnad och underhåll med den del, som motsvarar ut- och avrustningskostnaderna. Då hade Kungl. Maj:t aldrig behövt begära Riksdagens bemyndigande att vidtaga åtgärder till täckande av dessa kostnader, och då hade man icke behövt belasta budgeten med några extra anslag. Nej, det är nog så, att det här *icke är* ett ändamål, för vilket ordinarie anslag äro avsedda, utan det är rustningar, som av alldeles exceptionell anledning måst företagas. Och det bevisas väl bäst därav, att för fyllande av bemanningsbehovet Kungl. Maj:t ansett sig nödsakad att tillämpa § 28 i värnpliktslagen eller att till rikets försvar kvarhålla värnpliktige, vilkas ordinarie tjänstgöringstid tilländagått. Det av utskottet anförda skälet kan jag således för min del ej finna på något sätt vara ägnat att utgöra grund för avslag å Kungl. Maj:ts framställning.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Nu har det upplysts senast av herr Lamm, att det ej förefinnes någon nödvändighet att använda någon del av reservationerna på övningsanslaget till täckande av dessa kostnader. Genom Riksdagens hittills fattade beslut har det uppstått utrymme för att med extra anslag täcka det hela, utan att det behöver menligt inverka på statsregleringen. Jag kan därför mycket väl förstå herr Lamms principiella ståndpunkt, och det skulle ju från den sidan sett kunna anses icke vara av synnerligt stor betydelse, om dessa kostnader täckas på det ena eller andra sättet. Men utskottet har i viss mån intagit en annan ståndpunkt genom att jämväl åberopa de i herr Ericsons motion anförda skäl, vilka motionären nyss närmare utvecklat. Jag vill ej nu inlåta mig i någon debatt med herr Ericson om behovet av ökade medel för flottans övningar. Det är nämligen icke så frågan för närvarande ligger. Herr Ericson drog ju upp en liten historik, däri han påvisade, att redan 1901 uppgjordes en övningsplan, beräknad för tiden till 1912, och att denna övningsplan alltjämt sedan blivit fullföljd, och att det visat sig, att för fullföljande av denna plan numera och framdeles erfordras betydligt större anslag än det, som för närvarande är i riksstaten uppfört till flottans övningar. Ja, herr Ericson har i sin motion framhållit, att flottans myndigheter de två sista åren begärt förhöjning i detta anslag och erinrat, att dessa äskanden blivit tillbakavisade. Det är ju alldeles riktigt, att så är fallet, men så som de av motionären återgivits, bli dessa upplysningar i hög grad missvisande. Jag vill naturligtvis ej på något sätt antaga,

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materiel-anskaffning för marinen m. m. (Forts.)

att det varit avsiktligt från motionärens sida. Det har emellertid fått utseendet av, att det från min sida skulle bero på något slags avoghet mot de marina myndigheternas äskanden, men bilden hade blivit riktigare och mer rättvis, om herr Ericson också framhållit, att de marina myndigheterna, långt innan mitt tillträde till ämbetet, gjort enahanda framställning. Senast i statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag redogjorde dåvarande departementschefen, min företrädare i ämbetet, mycket utförligt för de framställningar, som från marinmyndigheterna hos honom blivit gjorda i ändamål att få anslaget till flottans övningar förhöjt. Det utgick då med 1,800,000 kronor och de marina myndigheterna begärde, att det skulle höjas till 2,100,000 kronor. Marinstabschefen hade därvid erinrat särskilt, att om anslaget i fortsättningen skulle behållas vid sitt nuvarande belopp, så väsentliga inskränkningar i förut planlagda övningar därigenom skulle framtvingas, att det skulle menligt inverka både på personalens tjänstbarhet och flottans krigsberedskap. Med dessa förut planlagda övningar menade han, antager jag, just de övningar man enligt 1901 års plan beräknade successivt skola komma till utförande. Men min företrädare i ämbetet, vars nit om flottans övningar och vars sakkunskap herrarna väl icke på något sätt dra i tvivelsmål, yttrade med anledning av dessa framställningar sedan han erkänt, att förekomna omständigheter syntes honom utvisa, att det nuvarande beloppet av anslaget till flottans övningar vore för knappt tillmätt, följande: »För att tillförlitligt beräkna anslagets storlek anser jag dock erforderligt att äga kännedom om de verkliga övningskostnaderna för åtminstone två år, under vilka den utsträckta värnplikten tillämpats. För samma ändamål synes mig även böra företagas en noggrann undersökning, huruvida icke, utan att övningarnas effektivitet blir lidande, dessa skulle kunna planläggas så, att de medförde mindre kostnader än den nu i allmänhet tillämpade övningsplanen föranleder. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag för närvarande icke skäl att med anledning av myndigheternas framställningar nu förorda en höjning av anslaget till flottans övningar.»

Det var också denna, man kan säga av departementschefen inför Riksdagen utlovade, utredning, som han sökte få till stånd därigenom, att han i juni samma år, 1911, anbefallde marinstabschefen att verkställa den ifrågavarande utredningen. Jag har i statsverkspropositionen både till 1912 och 1913 års Riksdagar just påpekat denna av min företrädare anbefallda utredning, vilken han ansett vara nödvändig för att kunna på ett tillförlitligt sätt beräkna det belopp, vartill detta anslag borde av Riksdagen begäras. Kan det då förtänkas mig, att, då denna utredning ännu icke föreligger, jag icke kan tillmötesgå de marina

myndigheternas försök att med undanskjutande av denna förut så nödvändig ansedda utredning förskottsvis få anslaget förhöjt?

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Det kan också i detta sammanhang vara skäl att något beröra en sak, som den siste ärade talaren antydde och som i hög grad inverkar på beräkningen av anslaget till flottans övningar. Jag nämnde för en stund sedan och skall be att få upprepa det nu, att anslaget till flottans övningar aldrig varit avsett för annat än flottans fredsövningar. Nu har emellertid ett nytt behov — naturligtvis icke i och för sig nytt — fått träda i förgrunden på ett sätt, som förut icke ägt rum. Man anser, att det icke blott är flottans fredsövningar, de vilka ha till ändamål personalens utbildning, utan att det framförallt är krigsberedskapen, som skall tillgodoses. Det har det ju alltid varit, men med krigsberedskap menar man nu något annat än för en del år sedan, och den siste ärade talaren har själv redogjort för vad man nu menar med krigsberedskap, då han anfört exempel från våra grannstater i söder och öster. Jag vet väl, att det är efter mönstret av dessa grannar, som våra marina myndigheter vilja försöka få det därhän, att även vi åtminstone till någon större del skola kunna hålla vår flotta året om rustad och mobiliseringsbar. Därom är ju intet annat än gott att säga, men det kan väl icke någon förneka, att detta är ett moment, som i synnerligen hög grad inverkar på beräkningen av anslaget till flottans övningar. Det är en faktor, som naturligtvis måste ingå i den utredning, som marinstabschefen anbefallts att åstadkomma.

Nu säger man: men tills denna utredning föreligger kan man väl använda reservationerna på anslaget för att utsträcka övningarna. Herr Ericson åberopade 1912 års riksdagsskrivelse endast till en del, då han erinrade, att Riksdagen uttalat angelägenheten av, att tillräckliga medel för flottans övningar skulle förefinnas. Men han uteslöt alldeles den senare delen av samma skrivelse, vilken efter min mening är väl så viktig, att Riksdagen ville, att den reviderade övningsplan, d. v. s. den, som skulle framgå av den utredning, med vilken marinstabschefen för närvarande är sysselsatt, skulle föreläggas Riksdagen, *innan* den började tillämpas, och det i samband med beräkning av de kostnader, som planens tillämpning skulle kräva. Då herr Ericson ansåg sig genom sin motion hava tillmötesgått Riksdagens önskan i den förra delen, tillåter jag mig säga, att jag fullständigt ställer mig på Riksdagens ståndpunkt i den senare delen, nämligen att, innan planen får börja tillämpas och sålunda draga med sig ekonomiska konsekvenser, vilka för närvarande ej kunna överblickas, skall den föreläggas Riksdagen i samband med beräkning av kostnaderna, på det att Riksdagen sedan själv må bli i tillfälle att bedöma, i huru stor utsträckning Riksdagen vill vara med om denna övningsplan.

Nu menar man, att man kan väl, även innan denna plan

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

framlägges, åtminstone så långt som reservationerna räcka, utvidga övningsprogrammet. Ja, visst kan man det. Kungl. Maj:t har konstitutionell befogenhet att disponera över besparingarna för sådant ändamål. Men då glömmer man en mycket viktig sak. Detta anslag hänger så oupplösligt samman med andra anslag, att om man skulle utsträcka omfattningen av flottans övningar i någon nämnvärd grad utöver vad det för året beviljade anslaget medgiver, man samtidigt kommer att belasta andra anslag proportionellt lika högt, anslag där vi icke hava några reservationer att tillgå. Jag vill nu icke tala om anslaget till sjöbeväringens vapenövningar, ty det är ju ett förslagsanslag, men jag skall erinra om reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Detta anslag har under några år varit synnerligen hårt ansträngt, och Riksdagen beviljade förlidet år en tillfällig förstärkning av detta reservationsanslag. Vad är huvudskälet, som ifrån varvschefernas sida framhållits som orsak till, att detta anslag så hårt anstränges? Det är de utsträckta övningarna. De peka på, att i samma mån man vill utsträcka övningarna, ökas utgifterna för materialens underhåll, och det är ju helt naturligt. Här finnas inga reservationer att möta det överskridande, det oundvikliga överskridande av anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, som skulle bli en följd av att utsträcka flottans övningar vidare än vad det i riksstaten uppförda anslaget för närvarande medgiver. Således, en reglering av anslaget till flottans nybyggnad och underhåll är nödvändig i samband med en stegring av anslaget till flottans övningar. Jag har ansett mig böra nämna detta, och jag hemställer nu, om statsutskottet eller Riksdagen på något enda annat område inom statsförvaltningen skulle vilja tillråda att vidtaga de åtgärder, som motionären här föreslår. Jag tvivlar på, att vare sig utskottets majoritet eller Riksdagen skulle vara benägna att gå så långt. Jag har därföre både förlidet år och i år alldeles bestämt motsatt mig genomförandet av en övningsplan, som skulle kräva större utgifter i den mån de skola täckas av reservationsanslaget till flottans övningar, än som kunna rymmas inom det för året anvisade anslaget. Jag kommer, i den mån det kan falla på min lott, att fortfarande göra detsamma, tills den utredning, på vilken vi vänta, blir framlagd. Det är således icke mitt fel, att denna fråga är olöst. Den kan icke lösas, förrän en tillförlitlig utredning föreligger. Och det är ej på mig denna utredning ankommer. Vilja vi se saken rätt, sådan den är, vilar denna frågas lösning i närvarande stund och har sedan år 1911 vilat i chefens för marinstaben hand. Jag vill icke på något sätt uttala ett klander mot chefen för marinstaben. Han har själv sagt mig, att det ännu icke varit honom möjligt på grund av den arbetsbörda, som påvilar marinstaben, att få denna utredning färdig, och jag vet, att marinstaben är synnerligen tungt belastad med arbete

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Men då har jag icke häller någon annan utväg än att ge mig till tåls, till dess marinstabschefen kan framlägga denna utredning. I likhet med den siste ärade talaren hyser jag den förhoppningen, att det skall ske ganska snart, som jag hoppas redan vid nästa års riksdag. Men då måste man också fordra, att denna utredning skall föreligga så tidigt, att den kan hinna undergå behörig behandling och granskning, så att den kan leda till framställning i statsverkspropositionen. Det är ej alltid man från marinmyndigheterna får utredningar och framställningar i så god tid. Jag vill bara erinra herrarna om, vad som kan inhämtas av detta års statsverksproposition, huruledes materialet för beräkning av anslaget till sjöbeväringens vapenövningar icke förelåg i sådant skick, att den saken kunde regleras i statsverkspropositionen utan måste göras till föremål för särskild proposition under Riksdagens lopp. Jag hyser emellertid förhoppning om att den nu ifrågavarande utredningen skall föreligga så pass tidigt, att en reglering av dessa med varandra sammanhängande anslag skall kunna ske vid nästa års riksdag.

Och jag är alldeles övertygad om, att när Kungl. Maj:t med ledning av en sådan utredning förelägger Riksdagen ett förslag om reglering av anslaget till flottans övningar, Riksdagen icke skall underlåta att anvisa de medel, som visa sig nödvändiga för personalens utbildning och för behörigt vidmakthållande av flottans krigsberedskap. Men då är ock efter min mening alldeles obehövligt att på anslaget behålla en reservation till så högst avsevärt belopp. Jag är alldeles ense med marinstabschefen, att det är mycket önskvärt att kunna hava en lämplig reservation och det har jag ock sökt tillgodose, ty vi få i alla fall omkring 300,000 kronors reservation kvar på övningsanslaget. Men denna reservation anser jag böra stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att möta ingalunda otänkbara, utan tvärtom i vissa fall mycket sannolika oberäkneliga kostnadsökningar. Vi skola komma ihåg att vi hava att göra med en artikel, som heter kol, som är underkastad högst väsentliga prisfluktuationer, en artikel, som spelar en ganska dominerande roll i fråga om utrustning av flottan. Det är således mycket nyttigt att hava en reservation, men för det ändamålet är 300,000 kronor mer än till fyllest. Det är därför som jag ansett mig kunna med mycket gott samvete tillråda Kungl. Maj:t att av denna stora reservation anvisa ett belopp av 552,000 kronor för att minska den i alla fall ganska betydande utgift, som Riksdagen måste taga på sig för att täcka de kostnader, som föranletts av den senaste vinterns exceptionella förhållanden. Jag tror därför ock, att kammaren utan tvekan mycket väl kan bifalla reservationen, till vilken jag, herr talman, i egenskap av ledamot i kammaren tillåter mig att yrka bifall.

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

Herr Ericson, Hans: Endast ett par ord med anledning av vad herr statsrådet nyss yttrade. Herr statsrådet sade, att anslaget endast vore avsett till flottans fredsövningar, men att man börjat inblanda ett begrepp, nämligen krigsberedskap, som icke förut funnits. Jag vill erinra om att redan i 1901 års plan ingick detta begrepp och det då ansågs att man för krigsberedskapens skull borde hava tre pansarbåtar rustade under hela året, och dessutom fem stycken under sex månader. Jag vill också nämna, att statsrådet i sin reservation vid 1911 års Riksdag — det gällde då övningsanslagets täckande — använt bland annat det uttryck, att statsrådet var med om att besparingarna på anslaget till flottans övningar skulle få användas till »täckande av den å anslaget uppkomna överbetalningen under den förutsättningen att besparingarnas utvinnande icke skett på bekostnad av övningarnas effektivitet och flottans därav beroende stridsberedskap».

Herr statsrådet nämnde, att den besparing, som skulle vara kvar på övningsanslaget, omkring 300,000 kronor, därest 552,000 kronor nu toges från reservationen, skulle vara tillräcklig för att möta eventuellt uppstående fluktuationer i kostnaderna för kol med mera. Jag vill då erinra om att chefen för marinstaben har angivit, att kostnaderna för övningarna under innevarande år skulle gå till omkring 280,000 kronor mer än ordinarie anslaget för i år och det är påtagligt, att ungefär samma belopp kommer att krävas för övningarna nästa år. Man skulle därför behöva de penningar, som jag i min reservation ansett böra bliva reserverade, om man icke nu tager mer än 346,000 kronor i anspråk för de extra rustningarna. Jag har därvid utgått ifrån att efter nästa år skulle försvarsberedningarna, eller den utredning statsrådet nämnde om, vara klara, så att man då kunde komma in på ny bog. Från min sida är det nu icke fråga om någon ny övningsplan utan endast om den fortsatta tillämpningen av den plan, som Riksdagen två gånger haft tillfälle att yttra sig om.

Vad beträffar herr statsrådets uttalande att utsträckta övningar skulle föranleda större kostnader på varven för fartygens underhåll, undrar jag, om icke detta i viss mån beror på ett litet missförstånd. Kostnaderna bero till icke ringa del på huru ofta ut- och avrustningarna äga rum. Det är därför av vikt, att fartygen icke alltför mycket ombytas utan att man så vitt möjligt låter fartygen vara ute en längre tid i sträck. Sedan kunna de omses å varven, och jag tror icke att det föranleder avsevärd ökning i kostnaderna för varven, om fartygen äro ute ett par månader längre än nu. Jag vill gärna medge, att detta anslag nog skulle kunna i någon mån bättre utnyttjas om expeditionerna komme att ligga i tätare följd efter varandra än för närvarande. Beträffande uttalandet i 1911 års statsrådsprotokoll skulle jag vilja nämna, att det icke är mig obekant, då jag biträdde med for-

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

muleringen av det yttrandet. Att jag icke framdrog det, berodde på, att jag icke avsett att göra någon fullständig utredning beträffande detta ärende, utan endast nämnde något angående anledningen till att man behövde större övingsanslag. Nu hava de två åren gått, som omnämnas i 1911 års statsrådsprotokoll, och det uttalandet hade därför förlorat sin kraft. Tyvärr är dock utredningen från chefen för marinstaben ännu icke färdig. Även jag har frågat om skälet härtill, och fått det svaret, att tiden ännu icke medgivit detta och att officerarne i staben äro strängt upptagna av åtskilligt annat arbete, som kräver mycken tid. Det är också tydligt att man för planens utarbetande behöver känna vilka fartyg, som skola ingå däri, och huru stor bemanning, som kan påräknas, med andra ord, man skulle behöva utgå från försvarsberedningarnas resultat, ty det är väl att hoppas, att försvarsberedningarna skola vara färdiga, när den nya planen kan komma att tillämpas. Jag kan således icke se, att det anförts något, som kan ge anledning att frångå min förut uttalade uppfattning, utan anhåller att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Jag hade verkligen hyst den förhoppningen en stund under statsrådets anförande, att statsrådet skulle mottaga den räckta handen från statsutskottet och således säga, att »jag behåller gärna den stora reservation, som finnes på anslaget», men mitt hopp blev sviket. I principiellt avseende står jag på samma ståndpunkt, som herr Lamm. Hade här frågan legat så: antingen bifall till Kungl. Maj:ts proposition eller att gå på den väg, som anvisats i herr Tryggers motion, till vilken även jag medverkat, skulle jag givetvis gått på den senare, i synnerhet som medlen nu tillåta det, men jag skulle icke kunna giva min röst åt den kungl. propositionen. Nu föreligger herr Ericsons medlingsförslag och jag accepterar det.

Skälen varför jag icke kan gå med på den kungl. propositionen är att erfarenheten har visat, att anslaget till flottans övningar har varit väl knappt tillmätt. Vi minnas de upprivande striderna år 1911, då man upptäckte, hur mycket detta reservationsanslag hade blivit överskridet. Vi minnas ock, att Riksdagen med anledning av vad som då förekom anvisade överföringar från andra anslag till detta anslag för att det skulle komma i någorlunda normalt skick. Nu är förhållandet ett helt annat. Nu finnes en stor reservation på detta anslag. Men, mina herrar, varför finnes denna reservation? Jo, därför att flottans övningar hava under de senast gångna åren inskränkts, jag tror icke att man säger för mycket, om man säger över hövan. Jag vill därmed icke rikta något angrepp mot statsrådet, ty dessa inskränkningar vidtogos redan år 1910 och voro ganska stora 1910 och 1911, men de hava även inskränkts mycket under den tid, då statsrådet

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

varit chef för kungl. sjöförsvarsdepartementet. Och allt detta har gjorts oaktat de marina myndigheterna hava uttalat ganska skarpa varningar. Nu vill herr statsrådet taga ett stort grepp i reservationerna, men vill kvarlämna en summa av 311,000 kronor. Statsrådet har två huvudskäl för detta. Det ena är att han säger, att en så stor reservation som 311,000 kronor är i alla fall tillräcklig, och det andra skälet är att saken ligger under utredning. Går jag nu till det första skälet, att reservationen är tillräcklig, så, även om man icke vill öka ut övningarna, utan endast tänker sig, att de skola fortgå i den mån man förut ansett normalt, så veta herrarna och säkerligen statsrådet mycket väl, att det är ganska svårt att beräkna vad dessa övningar kosta, och det är möjligt att för i år den reservation, som statsrådet vill lämna kvar, 311,000 kronor, är tillräcklig, men man kan ju tänka sig, att statsrådet räknar orätt och att dessa övningar, som Kungl. Maj:t för i år kommer att anbefalla, komma att kosta mer än man hade trott, och detta kan göra, att reservationsanslaget vid detta års slut är högst väsentligt mindre än 311,000 kronor, och då blir det rakt inte tillräckligt. Ty vi få påminna oss, i synnerhet med tanke på vad som hänt åren efter 1910, att en brist på en verkligt duktig reservation på detta anslag kan göra, att Kungl. Maj:t blir allt för ängsligt försiktig, då Kungl. Maj:t anbefaller övningar.

Går jag till det andra skälet, utredningsskälet, så synes denna fråga vara mycket svår att utreda, och det kan väl hända, att det kan dröja länge innan en utredning blir färdig, som Kungl. Maj:t kan gilla, och av det slag, att den bör föreläggas Riksdagen, och att under sådana omständigheter, om det dröjer länge, tveka att använda de medel, som på konstitutionellt riktigt sätt blivit anvisade till Kungl. Maj:ts förfogande för att sköta flottans övningar, det finner jag icke rätt och klokt.

I detta sammanhang, mina herrar, få vi icke glömma, att det råder en ganska svår oro i vårt land över vår flottas tillstånd. Jag vill visst icke, herr talman, nu tala om bristande pansarbåtsäskanden och sådant, men jag vill påvisa, att en flottas duglighet beror icke blott på att man har en tillräcklig materiel, utan i hög grad på huru flottans män kunna använda den materiel, som finnes, och då just anslaget till flottans övningar är till för att hålla upp vår flottas duglighet och vår krigsberedskap, så vill jag icke med min röst bidraga till ett beslut, som skulle minska de medel, som nu stå till Kungl. Maj:ts förfogande i detta avseende. Det är därför, herr talman, som jag har biträtt statsutskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av några ord i den siste ärade talarens anförande. Jag fick nämligen den uppfattningen, att han menade, att re-

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

servationen borde bibehållas för att det skulle beredas möjlighet för flottan att få övningar i större omfattning än det ordinarie anslaget räcker till att täcka, i avvaktan på den utredning, som här under debatten blivit omnämnd. Enligt min mening är det förenat med en viss risk att gå med på ett sådant resonemang, ty jag föreställer mig att det blir ganska svårt för Riksdagen att få en begränsning i övningarnas omfattning, sedan de en gång blivit lagda bredare än anslaget nu medgiver. Det förefaller mig, att klokhet och försiktighet bjuda, att man icke ger på hand i förväg, innan man sett planen, att man vill vara med om övningar i större omfattning, än vad det nu årligen beviljade anslaget medgiver. Det är möjligt, att utredningen kommer att bevisa att det behövs övningar i större omfattning, men det kan ock tänkas att utredningen kommer att visa, att med praktiska anordningar skola kostnaderna kunna hållas inom den nuvarande ramen och det ändå bli tillfredsställande resultat av övningarna. Om så är förhållandet, att kostnaderna kunna hållas inom den nuvarande kostnadsramen, synes det mig ganska svårt att gå tillbaka, därest man lagt övningarna bredare och med anlitande av tillgängliga reservationer årligen förbrukar mer för flottans övningar, än det årligen anvisade anslaget skulle medgiva.

Det förefaller mig dessutom ock som om det vore skäl i att från Riksdagen på ett eller annat sätt gåves en meningsyttring tillkänna att, när en utredning är anbefalld, är det önskligt, att vederbörande myndighet låter sig angeläget vara att inom rimlig tid åstadkomma en sådan utredning, så att man icke på sådant sätt skall behöva gå i väntan på en sådan utredning under flera år. Av åtskilligt, som jag har varit i tillfälle att iakttaga under den tid jag arbetat i statsutskottets första avdelning, har jag fått det bestämda intrycket, att en del militära myndigheter icke visa den villighet och det tillmötesgående mot Kungl. Maj:t, som vore önskvärt och erforderligt, för att försvarsväsendet må bliva ordnat på det mest tillfredsställande sätt. Men jag ber att få säga ifrån, och det bör sägas ifrån, så att vederbörande förstå det, att Riksdagen i detta fall förväntar fullt tillmötesgående och full lojalitet och att vederbörande låta sig angeläget vara att, när en utredning är anbefalld, den också göres inom rimlig tid.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Jag är mycket ledsen, ifall jag uttryckte mig så otydligt, som det förefaller, att döma av herr Kvarnzelius' yttrande. Jag sade endast, eller jag ville åtminstone endast säga, att jag förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle nu endast anbefalla övningar, som ligga inom den ram, vilken man förut tänkt sig. Men jag påvisade, att även om man gör det, behövs det reservationer, därför att erfarenheten har visat, hur lätt det går att räkna fel, och jag var rädd, att Kungl. Maj:t

Ang. anslag till bestridande av kostnader för viss materielanskaffning för marinen m. m. (Forts.)

av brist på tillräckliga reservationer skulle vara alltför ängslig, då Kungl. Maj:t anbefallde ifrågavarande övningar.

Det kan hända, att herr Kvarnzelius' missförstånd angående mitt yttrande kom sig därav, att jag talade om, att det kunde dröja allt för länge, till dess utredningen bleve slutförd. Att under sådana förhållanden Kungl. Maj:t skulle begagna sig av sin grundlagsenliga rätt att använda de pengar, som funnes till disposition för att öka ut övningarna därmed, detta kan jag ej finna annat än rätt och klokt.

Herr Kvarnzelius riktade ett, som jag tror, väl häftigt och icke rättvist angrepp mot de militära myndigheterna för att de skulle lägga krokben för Kungl. Maj:t vid utredningarna. Jag hoppas och tror, att vad han där sade var åtminstone mycket överdrivet. Men vad jag framhöll i avseende å utredningarna, då jag förutsatte, att de kunna bliva långvariga, var, att jag kunde tänka mig, att de militära myndigheterna icke genast komma med förslag, som tillfredsställa Kungl. Maj:t, samt att därigenom det kunde bliva återremisser och sådant, varigenom kunde uppstå dröjsmål, som kunna förlänga utredningstiden utöver det skäliga. Och jag vill säga, att man kan väl tänka sig, att orsaken till att denna utredning blir långvarig icke behöver ligga endast på de militära myndigheternas sida, utan även kan bero på Kungl. Maj:t.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande mom. a)—c) av nu föredragna utlåtande endast vore yrkat, att vad utskottet hemställt skulle bifallas.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i dessa moment hemställt.

Härefter gjorde herr talmannen enligt de i avseende å mom. d) framställda yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i mom. d) av sitt utlåtande nr 131, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 45.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 20 och 21 innevarande månad bordlagda betänkande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående beskattning av vissa sockerlösningar m. m., dels ock en i ämnet väckt motion, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om förändringar rörande den s. k. artistskatten.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Genom proposition nr 286 av den 25 april 1913, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 28 mars 1913 och förstnämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett till lydelsen angivet förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och hade utskottet i föreliggande betänkande på angivna grunder hemställt, att Riksdagen måtte, med bifall till förevarande proposition, antaga ifrågavarande förslag.

Reservation hade avgivits av friherrarne *Trolle* och *C. J. Beck-Friis* samt herrar *Trapp*, *Ollas A. Ericsson*, *Jesperson*, *Danström*, *Knaust*, *Jonsson* i Hökhult och *Söderberg* i Hobborn, vilka yrkat avslag å propositionen, i vad den avsåge bevillningsfrihet för av utlänning hållna offentliga föredrag.

Friherre Trolle: Då jag jämte några kamrater i utskottet antecknat mig såsom reservant mot utskottets tillstyrkande av den del av den kungliga propositionen, som avser bevillnings-

Om förändringar rörande den s. k. artistskatten. (Forts.)

frihet för av utlänning hållna offentliga föredrag, så har detta skett därför, att bevillningsutskottet och Riksdagen så nyss som år 1911 ganska ingående behandlat och därvid avslagit en då föreliggande motion av herr Branting, vilken motion väckts i samma syfte som nu föreliggande kungliga proposition. Riksdagens Första kammare godkände då bevillningsutskottets avstyrkande hemställan, och Riksdagen beslöt — låt vara vid gemensam votering — att godkänna Första kammarens beslut.

Vi reservanter hava icke kunnat finna, att sedan dess något tillkommit, som krävde ändring i detta Riksdagens beslut, och då vi tillika ansett, att en förordning icke bör ändras oftare, än det är nödvändigt, så hava vi även på den grund ansett oss icke kunna vara med om det kungliga förslaget.

Kort sagt, med hänvisning till den behandling, som denna fråga fick i Riksdagen år 1911, anhåller jag, herr talman, att få yrka avslag å den kungliga propositionen, i vad den avser bevillningsfrihet för av utlänning hållna offentliga föredrag.

Herr Kobb: Den föregående talaren yrkade avslag å den kungliga propositionen på grund därav, att denna fråga varit behandlad vid 1911 års riksdag. Ja, det är ju en bevisföring, som man kan använda, och på det sättet skulle man ju kunna komma därhän, att när en fråga en gång blivit avslagen av Riksdagen, så kunde den aldrig vidare där tagas upp igen.

Jag skall emellertid icke alls bry mig om den omständigheten, att frågan en gång blivit avslagen av Riksdagen. Jag ber att få gå tillbaka till de skäl, som androgos förra gången denna fråga behandlades av Riksdagen. Det var nämligen i en reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 14 vid 1911 års riksdag, som även jag var med om att underteckna. Vi reserverade oss då emot utskottets beslut under påpekande, att det ju dock är något egendomligt, att det skall vara en sådan här beskattning på föredrag av utländska män.

Jag ber att i sådant fall såsom ett ganska egendomligt exempel få omnämna något, som tämligen nyss inträffat här. Det är följande. Svenska industriförbundet införskrev förra året en utländsk tekniker för att här hålla föredrag om fabriksorganisation, ett ämne, som våra tekniska undervisningsanstalter egendomligt nog ännu icke upptagit på sitt program. För ett sådant föredrag har det, enligt den förordning som för närvarande finnes, måst betalas skatt. Jag tycker verkligen, att man icke behöver fundera så länge på saken för att finna, att ett sådant förhållande är alldeles absurt.

Vidare hava vi i vår reservation vid 1911 års riksdag fäst uppmärksamheten på, att i den utländska lagstiftningen finnas icke några motsvarande bestämmelser. Jag skall icke besvära kammaren med att uppläsa någon större del av denna reserva-

Om förändringar rörande den s. k. artistskatten. (Forts.)

tion, utan inskränker mig till att återgiva följande brottstycke därur: »Av nu meddelade kortfattade översikt framgår, att *föredrag*, i den mening varom här är fråga, icke i någon av berörda stater blivit belagda med särskild avgift, dock att, vad Norge angår, enligt vad som blivit upplyst, åt en kommun, Fredrikstad, medgivits att upptaga en mindre avgift för även föreläsningar.»

De länder, till vilkas lagstiftning vi där hänvisa, äro: Norge, Danmark, Preussen, Bayern, Sachsen, Österrike-Ungern samt Frankrike.

Jag tror det är alldeles tillräckligt att hänvisa till detta, för att man skall förstå, att här är verkligen en oegentlighet i lagstiftningen, vilken väl har motiverat den kungliga propositionens framläggande, och på de grunder jag nu har anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Fleming: Jag begärde ordet, då den föregående talaren relaterade det där fallet från Svenska industriförbundet. Enligt min åsikt har det icke alls någon tillämpning på denna sak, ty enligt mom. 10 i § 4 uti ifrågavarande förordning åtnjutes frihet från erläggande av denna bevillningsavgift, då Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter för visst fall medgivit befrielse. Hade således industriförbundet vid det tillfället gått in till Kungl. Maj:t med anhållan, att föredragen måtte befrias från bevillningsavgift på grund av att det var i rent uppfostrande syfte, anser jag, att Kungl. Maj:t mycket väl haft befogenhet att medgiva befrielse.

Dessutom vill jag nämna, att industriförbundet själv alls icke anfört någon *klagan* över beskattningen, utan endast gjort framställning till Kungl. Maj:t, att då föredraget hållits i bildningssyfte återfå den en gång erlagda skatten. Men av principella skäl — förmodligen — ansåg sig Kungl. Maj:t icke kunna medgiva detta. Det var emellertid icke från förbundets sida något uttalande i någon form angående olämpligheten av ifrågavarande bevillningsavgift.

Jag ber också att få tillägga några skäl, som enligt min tanke tala för saken, och som framhöllos just i det av friherre Trolle åberopade utskottsbetänkandet från år 1911. Jag skall icke helt och hållet genomgå det, det blir för långt. Men jag ber att få nämna de skäl, varpå utskottet då stödde sig. Det var i huvudsak följande. Utskottet säger, att sådana föredrag ofta nog äro förenade med fullt så privatekonomiska syften och, hållna av kända framstående personer, kunna bliva lika inbringande som vilka som helst av övriga hithörande prestationer. Sedan framhålles, att effektiviteten hos ifrågavarande skattelagstiftning också väsentligen beror på, att principen, såsom i det hela skett i gällande förordning, genomföres i möjligaste mån konsekvent. Vidare påpekas, att många sådana föredrag äro att

Om förändringar rörande den s. k. artistskatten. (Forts.)

betrakta såsom rena nöjestillställningar. En grupp av avgiftspliktiga föreställningar utgöres av »litterära föreställningar», mellan vilka och föredrag gränsen ej sällan torde vara synnerligen svår att uppdraga.

Jag tror, att man skulle kunna uppräkna en massa skäl, långt flera skäl, som tala för att bibehålla ifrågavarande bestämmelse, än som tala för att densamma skall borttagas. Ty de skäl som man åberopar för att avgiften skall borttagas är allenast ett, endast det skälet, att man tycker det är onödigt, att hava avgift för föredrag. Men skälen för bibehållandet äro enligt min åsikt mycket starkare. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Kobb: Den siste ärade talaren sade, att vi reservanter mot 1911 års bevillningsutskotts betänkande i frågan hade själva motiverat det egentligen endast som om det skulle vara onödigt att beskatta föredrag. Jag tror, att den siste ärade talaren i allmänhet anser, att det skulle vara onödigt att hålla föredrag.

I början av sitt anförande framhöll samme talare, att industriförbundet borde hava ingått till Kungl. Maj:t med begäran om befrielse från avgiften för ifrågavarande föredrag på den grund att det skulle hållas i rent uppfostrande syfte, och han ansåg, att Kungl. Maj:t då mycket väl skulle haft befogenhet att medgiva sådan befrielse. — Faktum är ju emellertid, att industriförbundet framställt en sådan begäran och fått avslag därå.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet friherre Adelswärd: Här har redan av ett par talare anförts exempel på de rent orimliga konsekvenser, vartill man kan komma genom ifrågavarande bestämmelse i nu gällande förordning. Jag hade själv ämnat anföra just det exempel, som herr Kobb framhöll. Förhållandet är verkligen, såsom han säger, att framställning gjordes till Kungl. Maj:t om befrielse i förevarande fall från bevillningsavgiften, men denna framställning kunde icke bifallas. Jag vill icke nu ingå på någon lagtolkning, men jag kan försäkra, att frågan undersöktes ganska grundligt och att man därvid kom till det resultat, att framställningen icke kunde bifallas.

Jag kan anföra ett annat exempel. En känd engelsk språklärare här i staden brukar emellanåt lämna undervisning på det sätt, att han håller föredrag i samband med förevisningar av skioptikonbilder. För detta måste betalas artistskatt; han har gång på gång begärt befrielse därifrån, men det har icke kunnat ske. Nog får man väl säga, att det är fullkomligt orimligt att beskatta föredrag av detta slag, därom torde alla vara ense, och jag hoppas, att även kammaren inser det.

Om förändringar rörande den s. k. artistskatten. (Forts.)

Ur skattesynpunkt har ju denna bevillningsavgift ingen betydelse. Icke är det därför vi behöva hålla på denna bestämmelse; denna lilla inkomst är icke av sådan betydelse att man behöver hålla på densamma. Nej, skälet är naturligtvis, efter vad man hört, då frågan förut diskuterats, att man därigenom vill söka hava en kontroll på och hindra hållandet av olämpliga offentliga föredrag från utlänningars sida. Men mina herrar, tror ni verkligen, att man genom denna lilla beskattning skall kunna i väsentlig mån hindra de föredrag, för vilka man är rädd? Är det någon, som vill hålla ett sådant föredrag, icke låter han hindra sig av den lilla skatten. Även ur denna synpunkt är det alltså fullkomligt orimligt att hålla på bestämmelsen.

Då det är påvisat, till vilka konsekvenser detta leder, hoppas jag, att kammaren måtte finna skäl i att även i detta hänseende bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å föreliggande betänkande vore yrkat, dels att utskottets hemställan skulle bifallas utan förändring, dels ock att kammaren skulle bifalla vad utskottet hemställt med den ändring, som angivits i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 51 med den ändring, som angivits i den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan utan förändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 47.

Ang. dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 20 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter.

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 260, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att lämna vissa medgivanden rörande åtskilliga till Strömsholms hingstdepå nu anslagna fastigheter i Västmanlands län.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Första kammaren av herr *Pers* väckt motion, nr 174, däri hemställts, att Riksdagen måtte för sin del besluta

1:o) att lägenheten Rytterns äng måtte försäljas ostyckad och hembjudas nuvarande arrendatorn att lösas efter värdering; samt

2:o) att den del av det så kallade Köpingskomplexet, som låge norr om Hedströmmen, finge i sin helhet försäljas till Köpings stad, så vida för staten antaglig överenskommelse kunde träffas.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt,

att Riksdagen, med avslag av den under 2:o) i herr Pers förevarande motion gjorda framställning, måtte i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och vad under 1:o) i berörda motion hemställts,

»*dels* medgiva, att nedannämnda, till Strömsholms hingstdepå nu anslagna fastigheter i Västmanlands län må sålunda disponeras,

att den del av Strömsholms kungsladugård i Kolbäcks socken, som benämnes Herrskogsjorden och är belägen väster om Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg samt norr om Herrskogsvägen och innefattar en areal av 49 hektar 81,70 ar, ävensom lägenheten Skarpan i Rytterns socken, lägenheten Libergsäng i Torpa socken jämte det mindre område av Liberga skog i samma socken, som må finnas erforderligt för beredande av byggnadsplatser, och lägenheten Husbondängen i Kungs Barkarö socken må efter verkställd styckning och saluvärdering försäljas enligt kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa

Ang. dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter. (Forts.)

kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder;

att lägenheten Rytterns äng i Rytterns socken efter verkställd saluvärdering hembjudes nuvarande arrendatorn av lägenheten till inköp för ett pris, motsvarande det vid värderingen åsatta värde; samt

att lägenheten Uddhagen i Kung Karls socken likaledes må försäljas, varvid det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, huruvida det må medgivas Kungsörs köping att helt eller delvis förvärva lägenheten, i vilken händelse köpeskillingen skall bestämmas i den ordning, gällande förordning angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov stadgar; skolande, därest Kungsörs köping icke förvärvar lägenheten eller mer än en del av densamma, lägenheten eller den återstående delen därav försäljas enligt ovanberörda kungörelse och kungl. brev den 31 december 1909;

dels medgiva, att de för ovanberörda fastigheter Herrskogsjorden, Rytterns äng, Skarpan, Libergsäng jämte erforderlig del av Liberga skog, Husbondängen och Uddhagen inflytande köpeskillingar eller, därest och i den mån samma fastigheter icke försålts med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1914, från och med sistnämnda dag fastigheterna själva må tillföras statens domäners fond;

dels medgiva, att de för samma fastigheter inflytande köpeskillingar må användas till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna;

dels ock medgiva, att samtliga övriga till Strömsholms hingstdepå nu anslagna fastigheter må från och med den 14 mars 1914 tillföras statens domäners fond, dock med undantag av dels det jordområde vid Strömsholm, varå själva depåbyggnaderna med tillhörande anläggningar äro belägna, jämte dessa byggnader och anläggningar ävensom så stor del av f. d. lönejordarna, som erfordras för depåpersonalens behov, dels ock den till den 14 mars 1924 utarrenderade egendomen Strömsvik.»

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *A. Pers* och *P. O. Lundell* samt greve *A. H:son Wachtmeister*, vilka yttrat: Utskottets majoritet har anslutit sig till Kungl. Maj:ts uppfattning i fråga om dispositionen av den del av Köpingskomplexet, som ligger intill Köpings stad och norr om Hedströmmen. På de grunder, som herr Pers utvecklat i sin motion i ämnet anse vi oss likväl böra förorda, att detta område försäljes till Köpings stad, som har långt lättare än staten att på ett tillfredsställande sätt ordna detta område. Den strävan som stadssam-

Ang. dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter. (Forts.)

hällena på senare tiden ådagalagt att ordna bostads- och egnahemsområden i sin närhet för sin befolkning är värd allt tillmötesgående från statsmakternas sida. Här föreligger därjämte behov av mark för hamn- och bangårdsanläggningar. Köpings stad har naturliga förutsättningar för utveckling av sitt näringsliv och det är helt naturligt, att den önskar förvärva ifrågavarande markområde, en önskan som staten endast har fördel av att gå till mötes. I varje fall synes det böra medgivas Kungl. Maj:t att efter underhandling med Köpings stad till densamma upplåta det område, som kan vid närmare undersökning befinnas lämpligt.

Herr Pers: Såsom herrarna finna av nu föredragna betänkande, avse de två därvid avgivna reservationerna icke klämmen utan endast motiveringen. Enighet råder alltså om klämmen.

Vad beträffar den reservation, som jag jämte greve Wachtmeister och herr Lundell har undertecknat, avser den endast sista stycket i motiveringen, den del därav, som omhandlar Köpingskomplexets norra del, den som ligger mellan Hedströmmen och Köpingsån. Jag har icke kunnat yrka bifall till motiveringen i denna punkt, därför att jag antar, att när vederbörande myndigheter verkställa sin utredning rörande denna mark, så skall utredningen, även om utskottets hemställan bifalles, kunna omfatta både det ena och det andra. Jag har därför nöjt mig med att i reservationen uttala, att jag vidhåller min i motionen framlagda uppfattning om saken.

Med avseende å herrar Linders och Tysks reservation går den något längre, och jag skall be att litet få stanna vid densamma. Först vill jag rätta ett par där förekommande uppgifter, av vilka den ena är oriktig och den andra är vilseledande. På sidan 40 i utskottets betänkande uppgives i sistnämnda reservation det sammanlagda försäljningspriset på Köpingskomplexets mark till 236,200 kronor. Men denna summa avser i själva verket endast den mark, som ligger söder om Hedströmmen. När försäljningspriset för marken norr om Hedströmmen lägges därtill, blir det en försäljningssumma av 551,200 kronor eller med avdrag av 19,200 kronor för avdikningskostnader, 532,000 kronor.

Den andra uppgiften förekommer strax nedanför. Det heter där:

»Då dessutom i dessa trakter gjort sig gällande en stark strävan att sammanslå mindre brukningsdelar till större jordbrukskomplex, kan det så mycket lättare riskeras, att *ändamålet med upplåtelsen icke bliver tillräckligt tryggat.*»

Ja, man får den uppfattningen härav, att denna fara skulle föreligga även nu. Jag fruktar för, att reservanterna vilja i mig se en hemulsman för ett sådant påstående. Det kommer sig

Ang. dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter. (Forts.)

därav, att i utskottet fällde en ledamot det yttrandet, att det låg utom hans erfarenhet, att mindre brukningsdelar hade slagits ihop till större. Därtill genmälte jag, att i den trakt av Västmanland, som jag närmast kände till, hade så skett i mycket stor utsträckning, ehuru detta förhållande hade upphört till följd av ökat arbetspris och, jag skulle kunna tillägga, till följd av ökad jordbruksintensitet. Denna fara kan sålunda icke tillämpas på detta förhållande på samma sätt, som reservanterna gjort.

Emellertid ha reservanterna talat om, att utredningen borde omfatta möjlighet av upplåtelse av mark under annan form än äganderätt, därmed pekande på den utredning, som pågår om andra upplåtelseformer. Jag får säga, att när jag tog närmare kännedom om förhållandena på Strömsholmsmarkerna, så hade jag det fulla uppsåtet att söka bibehålla detta stora jordbrukskomplex uti statens ägo, och jag hade samma synpunkter som reservanterna. När man emellertid kom närmare in på frågan, uppställde sig alldeles oöverstigliga svårigheter i de väldiga kostnader, som ett bebyggande av det stora komplexet i smärre brukningsdelar skulle åsamka staten, och de svårigheter, som skulle uppstå därav. Det återstod inte annat än att förorda försäljning. Nu hänvisas till den möjlighet, som öppnar sig i anledning av den i utsikt ställda utredningen angående andra former för upplåtelsen, men innan dessa upplåtelseformer äro i ordning, fruktar jag att det dröjer åtskilliga år. Det brådskar emellertid att ordna detta egendomskomplex. Det finnes nämligen där inga byggnader, inga vägar och inga diken. Det är en härlig mark och en fruktbar mark, och den är belägen i en utmärkt trakt, och då kan jag icke vilja tillråda kronan att i avvaktan på utredningen fortfarande låta marken ligga på det sätt som den gör, och därför ha vi tillrått försäljning. Jag tror, att man får lov att gå den vägen.

Vidare ha reservanterna alldeles särskilt pekat på, att hela det s. k. Köpingskomplexet jämte Köpings djurgård bör i huvudsak disponeras för egnahemsupplåtelse, sedan nämligen en närmare utredning skett. Ja, det är ungefär den tankegång, som framgått av domänstyrelsens och departementschefens utlåtande i detta fall. Det är i samma riktning, som jag också tror, att utvecklingen går, men när man med detta motiv motsätter sig ett vidsträcktare inköp av marken från staden Köpings sida, förstår jag icke tankegången. De två reservanter, som till följd av sin partiställning stå industriarbetarne mycket nära, borde väl hava kännedom om, att en växande industristads största fråga, skulle jag nästan vilja säga, är den att bereda bostadsmark åt sina arbetare och lämpliga bostadslägenheter åt den växande arbetarstammen. Nu är det sant, att Köping icke är stadd i en sådan utveckling. Det förefaller mig emellertid, som om dessa uttalanden äro så vitt gående, att man kan göra den anmärk-

Ang. dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter. (Forts.)

ningen, att man har alltför liten känsla för den saken i allt fall. Nu är denna mark icke så lämplig för bostadsbyggnader. Den ligger icke väl till för ett sådant ändamål, men det kan likväl inträffa, att Köping gör klokt i att lägga sig till med denna mark vid försäljningen. Denna fråga tror jag, att den blivande utredningen tager hänsyn till, och därför vill jag icke framställa något vidare yrkande.

I fråga om Köpings stads ställning till denna fråga uppstår det större svårigheter med avseende på komplexets norr om Hedströmmen belägna del, därför att där finnes det fyra jämförelsevis stora gårdar. Jag tror, att om kronan övertager marken på dessa gårdar, och då samtliga, som hittills yttrat sig i ämnet, äro eniga om, att åbyggnaderna böra lösas, ty det är arrendatorns byggnader, så kommer kronan i en mycket svår belägenhet. Jag anser, att man kan ordna detta på lämpligare sätt, ty ofta går det så till, att kronan får bygga mer än lämpligt är, och denna fara föreligger här. Köpings stad skulle kunna avveckla det hela på ett lämpligare och billigare sätt.

Jag skall vidare be att få peka på en sak, som blivit knapphändigt behandlad i utskottets utlåtande. Kobergs äng har en följd av år legat i sambruk med stiftelsegården Koberg. Utskottet har förordat, att denna äng, som är omkring 100 tunnland, skall förbliva i statens ägo, men det har skett under förutsättning att den icke skulle behöva bebyggas utan fortfarande utarrenderas åt stiftelsegårdens arrendator och därigenom bli i den goda hävd som den är, och slippa bli vanhävdad.

Herr talman! Jag har velat anföra detta till protokollet, och jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om anslag till Sveriges utsädesförening.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges utsädesförening, jämte två i ämnet väckta motioner.

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning remitterad proposition, nr 194, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för jordbruksärenden samma dag föreslagit Riksdagen att, med godkännande av de i berörda protokoll närmare angivna villkor, å extra stat för år 1914 bevilja Sveriges utsädesförening ett anslag av 66,000 kronor såsom bidrag till upphållande av föreningens praktiskt vetenskapliga verksamhet.

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen *dels*, nr 330, av herr *Nilsson* i Tånga, vilken hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att den av Sveriges utsädesförening i Svalöv bedrivna, praktiskt vetenskapliga verksamhet övertoges av staten, att plan, innefattande såväl den med detta övertagande förenade kostnaden som förslag till centralisering av all med statsmedel bedriven växtförädlings- och försöksverksamhet på jordbruksområdet förelades nästkommande års Riksdag, samt att till Sveriges utsädesförening i Svalöv bevilja för år 1914 ett extra anslag av 35,000 kronor, *dels ock* nr 339 av herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp, däri hemställts, att Riksdagen ville i samband med fastställande av stat för år 1914 för Sveriges utsädesförening och beslut i övrigt, som föranleddes av Kungl. Maj:ts proposition, även besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag i syfte att erhålla en särskild avdelning för förädling av trädgårdsväxter under enhetlig ledning med Sveriges utsädesförening eller den statsinstitution, som kunde komma att övertaga dennas verksamhet.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Nilssons i Tånga motion med godkännande av i statsrådsprotokollet närmare angivna villkor med i utlåtandet angiven jämkning å extra stat för år 1914 bevilja Sveriges utsädesförening ett anslag av 66,000 kronor såsom bidrag till uppehållande av föreningens praktiskt vetenskapliga verksamhet; samt

b) med anledning av herrar Linders' och Nilssons i Kabbarp motion i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om inrättande av en särskild avdelning för förädling av trädgårdsväxter under enhetlig ledning med Sveriges utsädesförening.

Reservationer hade avgivits av

dels herrar *S. Linders* och *O. Nilsson*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition på extra stat för år 1914 bevilja Sveriges utsädesförening ett anslag av 43,800 kronor;

b) i anledning av herr Nilssons i Tånga motion besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära närmare utredning och för-

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

slag till nästkommande Riksdag om statens övertagande av Sveriges utsädesförenings verksamhet; samt

c) i anledning av herrar Linders' och Nilssons i Kabbarp motion i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om inrättande av en särskild avdelning för förädling av trädgårdsväxter vid den statens växtförädlingsanstalt, som kunde komma att övertaga Sveriges utsädesförenings verksamhet;

dels ock herrar *A. T. Odelberg* och *G. Tamm*, vilka dock ej framlagt sin mening.

Herr Tamm: Den nu föreliggande Svalövsfrågan har, så att säga, kommit att utgöra en stående punkt på kamrarnes program. Jag hade hoppats att i år icke behöva deltaga uti aktionen, men det mycket höga belopp, som det här, i motsats till föregående år, rör sig om, har tvingat mig därtill.

Man hade kunnat hoppas, att när nu de sakkunniga, som ha haft att göra med utredningen rörande Svalöv, hade kommit med sitt förslag, det skulle vara slut på de olika uppfattningarna och slut på tvistigheterna, men så är beklagligtvis icke förhållandet. Dessa sakkunniga hava visserligen varit eniga, och Kungl. Maj:t har i huvudsak ställt sig på deras ståndpunkt, men de olika myndigheter, som ha haft att yttra sig om förslaget, hava däremot varit så mycket mindre eniga. Lantbruksstyrelsen har uppträtt *mot* de sakkunniga och en reservant därinom *för* de sakkunniga. Svalövsstyrelsen själv har måst se, att ett par av dess allra mest framstående ledamöter ha ställt sig på lantbruksstyrelsens ståndpunkt i stället för på de sakkunnigas o. s. v. Vad kan orsaken vara, att meningarna äro så delade och att detta förhållande fortsätter inom jordbruksutskottet? Jag tror, att det möjligen kan vara, att utgångspunkten för samtliga utredningarna har i något för hög grad varit den, huru mycket staten skall bidraga med, och icke, huruvida staten bör bidraga eller icke. Det är icke småsiffror, som det här under årens lopp rört sig om. Statsanslaget har uppgått, detta år inberäknat, till sammanlagt 648,000 kronor, och inbegripas samtliga avgifter från föreningsmedlemmar, utsädesbolaget, hushållningssällskap och landsting, har denna förening uppburit över 1,200,000 kronor sedan sin stiftelse.

Om en sak hava ju alla varit fullkomligt eniga, nämligen att en mera förtjänstfull verksamhet, än vad här har utvecklats, är det nog svårt att framvisa, men i nuvarande ögonblick kan det icke nekas, att man ställer sig litet undrande inför de olika linjerna för den framtida verksamheten, som nu äro utstakade i betänkandet och i Kungl. Maj:ts förslag. Den första linjen är att fortfarande låta anstalten vara en fri institution, dock mycket

klavbunden och med högst avsevärda anslag från statens sida. Den andra linjen angives i lantbruksstyrelsens förslag, understött av några reservanter inom utskottet, och mycket föranlett av yttranden vid fjolårets riksdag, att staten helt och hållet borde taga denna institution icke allenast under sitt skydd och sin kontroll utan helt enkelt göra den till en statsinstitution. På den tredje linjen säger man: kan icke nu ögonblicket vara kommet att låta denna institution, som säkerligen behöver en viss frihet för sina vetenskapliga forskningar, för framtiden stå på egna ben?

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

Kungl. Maj:ts förslag omfattar, såsom jag inledningsvis antydde, en högst väsentlig utökning av det hittills utgående anslaget. Och om man genomgår propositionen, finner man att detta huvudsakligen beror på att Kungl. Maj:t har tillmötesgått önskningar från Svalöv att utvidga verksamheten, så att den även skulle omfatta förädling av rotfruktsfrö, och i denna omständighet ser jag en bestämd anledning till kritik mot den kungl. propositionen. Ty jag vågar påstå, att man behöver icke en ny institution för denna rotfruktsfröodling, då man redan inom samma provins har den mycket kända enskilda anstalten vid Weibullsholm. Vi veta, att den uppfyller alla, även högt ställda fordringar i detta avseende. Jag tror icke, att man härvid behöver framhålla mera, än att densamma vid de två sista allmänna svenska lantbruksmötena erövrat de högsta utmärkelser, som där kunnat erhållas, nämligen mötets gulmedalj, och även fått av respektive gruppordförande, åtminstone vid det ena tillfället föreståndaren vid Svalöv, de amplaste erkännanden för den verksamhet, som den utan något som helst understöd från det allmännas sida har utvecklat i svenska lantbrukets tjänst under de sista tiotalen av år. Den utveckling, som skulle orsakas av denna detalj vid Svalöv, är icke erforderlig, och dessutom skulle jag vilja säga, att även om man skulle frånse den detaljen, äro anslagskraven från anstalten nu så stora, att man bör, om man går in på att fortsätta där, ovillkorligen ställa sig på den linjen, att då bör staten ta den helt och hållet och göra den till en statsinstitution. Jag har emellertid bestämt kommit in på den tredje linjen, som jag kallar den, att tidpunkten nu är eller åtminstone mycket snart är inne att låta Svalövsanstalten stå på egna ben och reda sig med de tillgångar, som den har att påräkna, utan statsanslag. Kort och gott, jag anser, att Svalövsbolaget nu bör övertaga hela denna förening och det utav följande skäl.

Jag påstår, att detta välskötta och numera konsoliderade bolag, som gjort kolossala avskrivningar och verkligen står på sund ekonomisk basis, nu är mäktigt att åtaga sig de anslag, som anstalten kräver. I det avseendet hänvisar jag till lantbruksstyrelsens yttrande. Styrelsen påvisar, att bolaget erbjudit

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

sig att höja sin minimiavgift från stipulerade 25,000 kronor — det har i år utgått 40,000 kronor — i ett slag till 60,000 kronor, och lantbruksstyrelsen beräknar, att bolaget mycket snart skall vara i stånd att så väsentligt öka sina bidrag, att de 200,000 kronor, som staten skulle vara nödsakad att offra för att inlösa föreningens skulder, skulle inom mycket kort tid vara slutamorterade. Det är sålunda från auktoritativt håll visat och av bolaget erkänt, att bolaget är mäktigt till mycket större bidrag, än som enligt nu gällande överenskommelse utgår.

Då säger man: men om man överlämnar det hela till bolaget, skall man förlora all den kontroll och alla de fördelar, som man hittills haft. Jag tror icke det. Jag tror, att man här, liksom överallt annorstädes, där man ser välskötta växtförädlingsanstalter, skall låta sig ytterst angeläget vara att stå i den intimaste samverkan med jordbruket i allmänhet. Skall det icke vara för detta bolag av den allra största fördel att erbjuda och tacksamt mottaga ett erbjudande till samarbete med centralanstalten för försökväsendet på jordbruksområdet, om den vill genom bolagets och föreningens försorg anlägga försöksfält och ställa dem under sin kontroll? Förvisso skall man med tacksamhet acceptera det. Skall icke vidare ett bolag, som i så hög grad blir beroende av jordbruket, låta sig vara angeläget att ställa hela sin stora vetenskapliga apparat till lantbrukets förfogande, och skall det just icke av konkurrensen vara alldeles tvingat till att aldrig ägna sig åt försäljning av sådana sorter, som icke i praktiken verkligen visat sig goda? Jag är alldeles säker, att det egna sunda omdömet skall därvidlag visa den rätta vägen. Det ligger ju i bolagets hela intresse att uti alla de riktningar, där det förut varit kontroll rörande föreningen, gå på de vägar, som de fått åt sig utstakade. Ett skäl, kanske det allra viktigaste skälet, varför jag anser, att bolaget bör mäkta och också med fördel bör fortsätta Svalövsarbetet, är ju, att i namnet Svalöv har det en ideell hjälp, vars värde knappast kan uppskattas i penningar — ett namn, som med ära och rykte gått ut över hela Europa, ja, som är väl känt även på andra sidan Atlanten.

Då jag sålunda, herr talman, är av den bestämda uppfattningen, att tiden redan är inne för att bolaget och Svalövsföreningen ensamma skola fortsätta sin välsignelsebringande verksamhet, så låge det närmast till hands, att jag yrkade avslag på såväl utskottets framställning som Kungl. Maj:ts propositon, men jag medger, att det skulle vara att gå för brådstörtat tillväga. För att bolaget och föreningen må få vederbörlig tid på sig, anhåller jag därför att få, med avslagsyrkande på samtliga övriga framställningar, yrka bifall till mom. a) i den av herrar Linders och Nilsson avgivna reservationen, vilken enligt mitt förmenande giver föreningen tillfälle att under nästkommande år bereda sig

på att till år 1915 alldeles befria staten från kravet att understödja dess verksamhet.

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

Friherre De Geer, Louis: Innan jag ingår på ett bemötande av den föregående ärade talaren, skall jag be att få giva en i hög grad summarisk översikt över vad som förelupit i denna fråga, innan den nu kommit på Riksdagens bord.

Det var alldeles klart, att när förhållandena gestaltat sig så, att staten måste lämna allt mera ökade anslag till Svalöv i stället för landstingen och hushållningssällskapen, vilka så gott som fullständigt indrogo sina anslag, så skulle det uppstå fråga om, att staten skulle, vare sig genom att övertaga hela anstalten eller på annat sätt, få bestämmanderätt över Svalövsföreningens skötsel. Det uppdrogs därför åt några personer att göra en utredning i frågan, och vid denna utredning har man naturligtvis dessutom haft att ta i betraktande, vad som borde göras för att avhjälpa de befogade anmärkningar, som framställts mot institutionens skötsel under de tider, som gått.

Själva huvudfrågan, huruledes statens inflytande på anstalten skulle anordnas, var naturligtvis mycket lätt att komma till klarhet om. Antingen skulle staten övertaga det hela, och då var ju den saken klar, eller också kunde staten få ett avgörande inflytande, genom att regeringen tillsatte majoriteten i styrelsen. Det hade vidare anmärkts, att tjänstemännens ställning vore så osäker, att man icke för framtiden kunde få framstående män, som ville ägna sig åt denna institution. Denna sak skulle naturligtvis också bliva lättast avhjälpt, om Svalöv gjordes till en statsinstitution, men man fann å andra sidan, att det mycket väl kunde gå för sig, även om föreningen fick vara kvar, att giva tjänstemännen högre löner, rätt till ålderstillägg och tjänsteårsberäkning, om de ville övergå till annan likartad statstjänst. Vidare visste man, att frågan om att bereda pension åt likställda befattningsinnehavare, såsom hushållningssällskapens tjänstemän och lärare vid statsunderstödda lantbruksskolor, med flera, var under utredning. Och det lider icke tvivel om, att icke även Svalövsanstaltens tjänstemän skulle kunna beredas samma förmåner som dessa andra befattningshavare. Vidare har det anmärkts mot Svalöv, att till följd av det sätt, varpå anstalten uppkommit, och till följd av de lokala förhållandena har det egentligen varit de sydsvenska jordbrukarnes intressen, som blivit mest tillgodosedda av dess verksamhet; man hade icke tillräckligt beaktat de krav, som med fog kunde framställas från det nordligare Sveriges jordbrukare. Detta ansåg man kunna avhjälpas på det viset, att man bestämde, att den långt övervägande delen av styrelsen, nämligen fem av sju, skulle tillsättas av regeringen. Regeringen hade då tillfälle att fördela dessa platser, så att alla

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

rimliga krav på representation i styrelsen från övriga delar av riket blevo tillgodosedda.

Det syntes därför de personer, som hade denna utredning om hand, att de väsentliga anledningarna till anmärkningar mot Svalöv kunde mycket väl undanröjas, även om Svalöv icke bleve en statsanstalt och även om föreningen finge fortleva, dock med inskränkt inflytande på institutionens angelägenheter. Under sådana förhållanden ansåg man, att man noga borde betänka sig, innan man avstode från de fördelar, som kunde vara till finnandes, om denna enskilda institution finge fortleva i stället för att göras till en statsanstalt. Dessa fördelar ansåg man bestå i de friare former, som naturligvis en sådan anstalt kan ha, friare än dem, som en statsinstution kan röra sig med. Man måste komma ihåg, att Svalövsinstitutionens verksamhet är till väsentlig del produktiv. Det är där icke blott fråga om försök och vetenskapliga utredningar, utan det är där fråga om att verkligen producera ett utsäde, som sedan släppes ut i landet. Detta kan naturligtvis icke Svalövsinstitutionen göra själv. Dess försöksfält är för inskränkt. Sedan lämpliga fröstammar uppdragits, måste dessa förökas, innan de kunna komma ut i rörelsen. Detta sker nu dels på utsädesbolagets eget mycket stora jordområden och dels genom dess försorg hos enskilda personer, varefter utsädet utsändes från bolaget, allt under föreningens kontroll. Nu höll man före, att när ett sådant intimt samarbete med vare sig det nuvarande bolaget eller andra enskilda bolag måste existera, så skulle det nog ovillkorligen gå lättare, om icke den ena parten bleve en statsinstitution med de något stramare former, som alltid komma att uppstå, när en institution får mera karaktär av ett ämbetsverk. Det är alldeles otvivelaktigt, att samarbetet mellan Svalövsföreningen och bolaget skall gå lättare, om icke institutionens tjänstemän äro för all sin tid statsanställda med fullmakt på fickan. Styrelsen kan naturligtvis ha mycket större inflytande, om tjänstemännen icke ovillkorligen skola sitta kvar där till döddagar. Det är ju också en sak att ta i betraktande, att om en tjänsteman vid denna institution, som är så ytterligt beroende av sina tjänstemäns intresse och duglighet, skulle visa sig icke vara lämplig för denna tjänst, så bör det finnas möjlighet för styrelsen att för honom antyda, att han bör söka sig en annan plats. Är han en statstjänsteman, så kan den icke säga något åt honom, han sitter där, till dess han blir pensionsmässig.

Det fanns också andra hänsyn, som gjorde, att man icke ansåg fördelaktigt, att denna institution bleve statens, och det var att, såsom det nu är ställt, utsädesbolaget naturligtvis har det största intresse av, att institutionen utvecklas och kan reda sig så bra som möjligt med de tillgångar, som stå till buds. Bolaget gör därför under hand denna institution åtskilliga tjän-

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

ster, vartill det icke är förbundet genom kontraktet, och jag vill såsom exempel härpå nämna, att åtskilliga av institutionens tjänstemän mot billig hyra få bostäder i bolaget hus. Det är möjligt, att bolaget skulle visa sig lika tillmötesgående, om staten helt och hållet ägde anstalten, men vad som är mycket sannolikt är, att om denna institution vore statens och dess tjänstemän sålunda voro statens tjänstemän, det icke skulle dröja länge, förrän de uppställde kravet, att staten skulle bygga lika goda och präktiga bostäder åt dem, som staten gjort på många andra ställen.

Det ansågs därför, att, om de olägenheter, som nu voro förenade med denna institution, kunde undanröjas utan att göra den till en fullständig statsanstalt, det vore skäl att bibehålla organisationen på grund av de fördelar, som, enligt vad jag redan anfört, densamma kan anses medföra.

Dessutom är en annan fördel förbunden med att föreningen får fortleva, ty därigenom bibehålles ett intimare samarbete, ett intimare samband mellan jordbrukare och institutionen. Jordbrukarne hava tillfälle att på årsstämmorna och genom sina ombud i styrelsen få fram sina önskemål, vilket förhållande skulle försvinna, om institutionen bleve statens.

Man bör även taga någon hänsyn till, huru denna institution, som verkat så mycket gott, tillkommit. Den har tillkommit på enskilt initiativ och på grund av enskild offervillighet, och det synes mig därför icke vara för mycket, att föreningen får fortleva och får hava något inflytande på institutionens framtida öden.

Nu sade herr Tamm, att enigheten i fråga om det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, vore mycket liten, men när han skulle anföra, vari denna oenighet bestod, inskränkte det sig till, att lantbruksstyrelsen avstyrkt förslaget, men detta avstyrkande var dock icke enhälligt utan åtföljdes av en reservation av en bland ledamöterna. Styrelsen för Svalöv har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, fastän tvenne ledamöter av styrelsen varit av en annan mening. Herr Tamm sade, att dessa två voro de mest framstående ledamöterna. Ja, jag kan icke i hast göra någon värdesättning av ledamöterna i styrelsen, men jag tror, att man väl ändå får fästa sig något vid, att majoriteten tillstyrkt det förslag Kungl. Maj:t kommit med.

Vidare sade herr Tamm, att det vore ett fel, att man icke tänkt på huruvida staten alls skulle understödja denna institution, utan endast talat om, huru mycket staten skulle lämna. Är det så, att man anser, att det hela är för dyrt, så är det ju icke skäl att staten gör någonting alls, men herr Tamm medgav dock i detta fall, att institutionen gjort mycket stor nytta. Jag minnes icke, huru orden föllo, men han förklarade, att institutionen knappast kunnat verka på ett mera förtjänstfullt sätt, och då

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

tycker jag, att det skulle vara illa, om man ett tu tre undandroge densamma allt statsunderstöd.

Herr Tamm ansåg dessutom, att det vore ett fel att utvidga verksamheten med odling av rotfruktsfrö, och hänvisade till att det fanns en fröodlingsanstalt, som gjorde detta lika bra, och att den vore över all kritik, det kunde man finna av, att den fått högsta pris på ett par lantbruksutställningar. Ja, fordrar herr Tamm icke andra intyg, får jag säga, att jag icke kan fästa mig mycket vid detta omdöme. Det är klart, att en sådan anstalt kan utöva en mycket förtjänstfull verksamhet, men den måste naturligtvis skötas helt och hållet från affärssynpunkt. Den kan icke bliva någon slags välgörenhetsinrättning för jordbruket, utan den måste sköta sig såsom den finner med sin fördel mest förenligt. Så är däremot icke förhållandet med institutionen vid Svalöv. Det finnes för övrigt flera fröodlingsanstalter, som sköta sig bra. I Skåne finnas t. ex. flera, som fått ofantligt många pris på lantbruksmöten, och då kunde man ju överlämna åt dem att sköta all den andra fröförädlingen. Jag tror dock icke, att detta bleve fullt lika betryggande som vid Svalöv.

Herr Tamm sade vidare, att bolaget numera kommit så långt, att det bör helt och hållet övertaga verksamheten, om icke genast, så dock snart. Han ville därför icke lämna de högre anslag, som erfordras för att uppehålla verksamheten och utvidga den. Han ville nedsätta anslaget till det minsta möjliga i förhoppning om, att bolaget skulle övertaga anstalten. Föreningen har som bekant nu betalat 40,000 kronor och detta bidrag torde komma att ökas, men det dröjer nog några år, innan bolaget helt och hållet kan övertaga anstalten. Ja, om detta skall ske, då hava vi kommit till samma punkt som herr Tamm ville i fråga om rotfrukterna. Det blir ett enskilt affärsföretag, som kanske kommer att sköta sig bra, men som dock blir någonting helt annat än den, såsom jag tror, i hela Europa enastående institutionen vid Svalöv, som gjort så stor nytta. Herr Tamm tyckte, att den var för dyr, men han tänkte icke på, vilken vinst det är för lantbrukarna att få det utmärkta material, som institutionen vid Svalöv ställer till deras förfogande. Om bolaget övertager institutionen, skulle detta enligt herr Tamms mening kunna leva på det höga anseende, som namnet Svalöv förskaffat sig. Ja, det tror jag nog, men det skulle vara mycket olyckligt, om bolaget skulle leva på detta utan annan kontroll än den, som bolaget självt skulle utöva på sin verksamhet. Jag har mycket svårt att förstå, att detta skulle vara nyttigt.

Till dem, som vilja, att staten skall övertaga institutionen vid Svalöv, vill jag säga, att, om det går såsom herr Tamm tror, att bolaget snart kan bekosta hela institutionen, man kan befara att bolaget en vacker dag säger: Vi vilja icke längre underkasta

oss statens bestämmanderätt, vi övertaga det hela; vill ni icke överlämna byggnaderna åt oss, så bygga vi själva och fortsätta rörelsen. Då får staten se sig om, hur den skall kunna konkurrera. Vore det då icke olyckligt, om institutionen gjorts till statsinstitution med fast anställda tjänstemän, som då antingen skulle sättas på indragningstat eller börja en säkerligen mycket svår konkurrens med bolaget?

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

Jag tror, att det klokaste och mest praktiska är att försöka den anordning, som Kungl. Maj:t godkänt och framlagt förslag om, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Herr talman! Friherre De Geer började sitt anförande med att tala om en sak, som upprepade gånger förekommer i utskottets utlåtande, nämligen de friare former, med vilka institutionen vid Svalöv kan röra sig nu, då den icke är statsinstitution. För min del är jag den förste att erkänna, att en förening med friare former kan uträtta ofantligt mycket mera just genom denna frihet än en institution med liknande syfte, inordnad under och ordnad av staten. Men jag tillåter mig säga, att jag anser, att, med de villkor och bestämmelser, som skola vara förenade med verksamheten vid Svalöv för framtiden, de fria formerna äro värda bra litet. Går jag till utskottets utlåtande, finner jag, att det ifrågasatts av Kungl. Maj:t, att fyra av styrelsens sju ledamöter skola tillsättas av Kungl. Maj:t. Utskottet går ännu längre och anser, att fem av ledamöterna skola tillsättas av Kungl. Maj:t. Jag frågar en var: om en enskild förening bland sju styrelseledamöter har fem av Kungl. Maj:t utsedda, eller låt vara endast fyra, kan man då icke säga, att en sådan förening är så gott som statsstyrd? Om jag vidare går till frågan om revisorskapet, är det även där ifrågasatt, att Kungl. Maj:t, som nu äger att utse en revisor bland de tre, hädanefter skulle berättigas att tillsätta två, så att statens granskning skulle kunna utsträckas så långt som gärna är tänkbart rörande föreningens förvaltning och övriga förhållanden. Det finnes även en kommission, som har en ganska grannlaga uppgift, nämligen att handlägga frågor rörande överlåtelse av föreningens stammar, och i den kommissionen skulle Kungl. Maj:t även tillsätta två ledamöter. Blir icke på detta sätt hela denna fråga fullkomligt styrd i en riktning, som ur statens synpunkt kan vara önskvärt?

Den föregående talaren yttrade sig om det band, som existerar mellan föreningen och bolaget. Ja, detta avtal är helt och hållet ordnat och till sitt innehåll bestämt av Kungl. Maj:t. Kan man under sådana förhållanden icke säga, att även denna högst viktiga gren av föreningens verksamhet är fullständigt statsstyrd?

Går jag vidare till en ekonomisk fråga, som i utskottets ut-

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

låtande är berörd, så finner jag, att om under något år ett överskott skulle uppstå å det använda statsanslaget, föreningen icke skulle äga att under året disponera det sålunda uppkomna överskottet, utan skulle sådant överskott av föreningen reserveras och upptagas såsom inkomst i statförslag, som upprättas för kommande år.

Vidare säges det, att lantbruksstyrelsen skall utöva inspektion från statens sida över denna förening, och att dess filialer icke få nedläggas utan medgivande av lantbruksstyrelsen samt att föreningen årligen skall till Kungl. Maj:t avlägga redogörelse för sin verksamhet och förvaltning.

Ja, kan man verkligen med alla dessa bestämmelser för ögonen säga, att denna förening har några friare former, som skulle vara livgivande, uppryckande och giva föreningen tillfälle att utveckla sin verksamhet på annat sätt än om den vore statsinstitution? Jag kan icke finna annat än att denna förening är så nära en statsinstitution, som gärna är möjligt för att icke vara en ren statsinstitution.

Nu kan man ju säga, att låt det vara så, därmed är ju egentligen ingen skada skedd. Ja, men jag tror dock, att det skulle vara mindre lämpligt. Ty med alla dessa bestämmelser äro dock icke statens myndigheter i tillfälle att så fullt och helt kunna göra sin vilja gällande, som om den vore en ren statsinstitution.

Här har talats om, att tjänstemännen, en del synnerligen framstående män, möjligen skulle ha det bättre under nuvarande förhållanden. De skulle bo bättre, till följd av att bolaget tillhandahåller dem bättre bostäder, än staten möjligen skulle kunna eller vilja göra. Men då frågar jag: skall verkligen icke, då det gäller en personal i denna ställning, den omständigheten, att anstalten direkt uppgår i en statsinstitution med alla de fördelar, som staten kan erbjuda, vara tillräckligt lockande för de bästa krafter man kan få att ställa sig till statens förfogande på detta område? Man har sagt, att det vid en sådan institution kunde vara lämpligare att äga möjlighet att från deras befattningar avlägsna personer, med vilka man icke vore fullt belåten. Men jag tror, att med denna mindre angenäma utsikt för ögonen man icke har någon anledning antaga, att icke denna institution såsom statsinstitution skulle kunna locka de bästa krafterna.

En annan omständighet, som även står i nära sammanhang med denna anstalts övergång till statsinstitution, är den att staten redan har en anstalt för försöksverksamheten, som mycket närmar sig den anstalt, som nu befinner sig i Svalöv. I utskottets utlåtande säges det bestämt, att någon eller några av avdelningsföreståndarne vid Svalöv skola närvara vid statens försöksanstalt för att uppgöra gemensamma planer för försöksverksamheten i sin helhet.

Allt vad jag nu tillåtit mig framhålla går efter min uppfatt-

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

ning i rät linje till en hemställan om, att staten skall övertaga institutionen vid Svalöv. Herr Tamm har även talat om en annan linje i motsatt riktning, så att staten skulle slippa att lämna något anslag till anstalten och att bolaget skulle helt och hållet övertaga densamma, och därmed skulle frågan vara löst. I fråga om denna linje ber jag att fullständigt få instämma med friherre De Geer. Jag tror, att det genom en sådan anordning skulle bliva så stora merkantila intressen, att både statens och de vetenskapliga intressena till stor del med denna linje kunde riskeras.

Då jag, herr talman, har den bestämda uppfattningen, att allt talar för att denna institution övergår till en statsinstitution, ber jag för min del att få yrka bifall till den av herrar Linders och Nilsson avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag håller visserligen före, att man kan diskutera frågan, huruvida institutionen vid Svalöv bör övergå till statsinstitution redan nu, eller om den bör fortsätta sitt arbete i huvudsak under samma former som hittills. Däremot anser jag knappast, att man för närvarande på allvar kan diskutera frågan om den tredje linjen, den nämligen huruvida icke tiden nu är inne, då staten kan draga sin hand ifrån Svalöv. Jag tror, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om staten skulle taga detta steg, och jag tror icke heller, att Sveriges jordbrukare åtminstone i stort sett skulle vara med om denna linje. Emellertid har jag, när jag nu haft att tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga förslag, huru det för den närmaste framtiden skall ordnas vid Svalöv, icke kunnat finna annat än att man åtminstone tills vidare bör låta anstalten vid Svalöv arbeta under samma former och på samma sätt som den hittills gjort och giva den det pekuniära stöd, som den verkligen visat sig vara i behov av och som den också, enligt mitt förmenande gjort sig förtjänt av.

Herr landshövding Holmquist, som nyss hade ordet, tyckte, att, om utskottets förslag bifölls, det i allt fall skulle vara slut med de friare former och den livgivande anda, om vilka man talade. Detta skäl, menade herr Holmquist, kunde därför icke anföras emot att anstalten bleve en ren statsinstitution. Jag kan icke följa herr Holmquist i hans tankegång i detta fall. Han sade, att det förhållandet att majoriteten i styrelsen utgöres av de utav Kungl. Maj:t tillsatta ledamöterna skulle vara ett band på verksamheten, som gåve institutionen karaktären av att vara en statsinstitution. Det kan jag icke anse att det är, ty det beror alldeles på, huru stränga instruktioner och direktiv dessa ledamöter få av Kungl. Maj:t. Icke heller det förhållandet, att revisionen i stor utsträckning verkställes av utav Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, kan jag anse giva institutionen karaktären

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

av en statsinstitution och ännu mindre det, att överskottet icke får fritt användas under det år, för vilket inkomsten uppstått. Denna bestämmelse har givetvis kommit till, för att man skulle ha någon liten broms eller hämsko på, att arbetet icke kunde utvidgas huru som helst utan medgivande från statens sida. Enligt det nu föreliggande förslaget finnes icke någon av Kungl. Maj:t och Riksdagen fastställd lönestat och lönevillkor för personalen vid Svalöv, det finnes ingen instruktion, som är fastställd av Kungl. Maj:t, och det finnes icke heller några arbetsplaner av Kungl. Maj:t fastställda. Denna institution saknar således i stort sett det, som verkligen skulle giva densamma karaktären av statsinstitution och lägga tvång på densamma. Den rörelsefrihet, som jag anser vara önskvärd i detta fall, är i stort sett obeskuren.

Det har anförts både nu och förut, att det, att man gjorde denna institution till en statsinstitution med fullmakt och pensionsrätt för tjänstemännen och allt vad därmed följer, skulle medföra den fördelen, att man skulle kunna draga dit bättre krafter. Jag vill icke förneka, att detta kunde vara ägnat att till anstalten draga goda krafter, men erfarenheten har dock under frånvaron av detta hittills visat, att det funnits och ännu finnes goda krafter, och så länge erfarenheten icke visat motsatsen, tycker jag knappast, att man bör anföra detta skäl åtminstone icke såsom en tvingande omständighet för att göra denna institution till statsinstitution. Jag håller före, att anstalten vid Svalöv fyller en ofantligt viktig uppgift i arbetet för det svenska jordbrukets höjande och att den därför bör finnas till och understödjas av staten. Det är också med denna uppfattning som utgångspunkt, jag föreslagit Kungl. Maj:t att framlägga detta förslag, som jag hoppas att Riksdagens Första kammare skall bifalla i den form, som utskottet givit detsamma.

Herr Odelberg: Herr talman! På grund av den långt framskridna tiden skall jag endast yttra några ord.

Efter den fullständiga utredning, som skett beträffande institutionen vid Svalöv, och det förtjänstfulla utlåtande över de sakkunnigas förslag, som lantbruksstyrelsen avgivit, hade jag verkligen väntat, att den kungl. propositionen skulle gått i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag, vilket påvisar lämpligheten och nyttan av att upprätta en statsinstitution vid Svalöv. Man är rädd för, att en statsinstitution icke skulle arbeta under tillräckligt fria former, men jag tror, att, när staten redan tagit försöksverksamheten om hand och upprättat en så stor institution som centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet vid Experimentarfältet, man kan vara förvissad om, att staten även kan omhänderhava försöksväsendet vid Svalöv, och jag är övertygad att, om anstalten vid Svalöv icke fun-

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

nits till, när centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet upprättades, så hade nog vid den sistnämnda anstalten även upprättats en avdelning för sädesförädling. Men då institutionen vid Svalöv hittills sammarbetat med statens försöksanstalt och utskottet påpekar, att samarbete fortfarande bör äga rum, kan jag icke förstå, varför man är rädd för att även göra Svalövsinstitutionen till statsanstalt. Det är på sätt och vis en statsinstitution redan nu, därför att staten får bidraga till alla kostnader, och dessa ökas naturligtvis i den mån ytterligare indragning av landstingens och hushållningssällskapens anslag kommer att ske. Det är icke endast 66,000 kronor, som det här är fråga om, utan det är 15,000 kronor till, som utgå på ordinarie stat. Tillsammans blir det alltså 81,000 kronor, som staten för närvarande betalar till denna enskilda institution. För att kontrollera verksamheten föreslås nu, att Kungl. Maj:t skall tillsätta fyra av styrelsens ledamöter. Jag tror, att det nog kommer att bliva förenat med ganska stora svårigheter att få lämpliga, från olika delar av landet utsedda personer att åtaga sig detta uppdrag, ty med styrelseuppdraget följer ock att gå i borgen för Svalövsföreningens ganska betydande skulder och ett dylikt uppdrag är ej eftersträvansvärt.

Jag vill vidare påpeka, huru oegentlig utskottets ställning är. Utskottet hemställer, att 66,000 kronor skola anslås till institutionen vid Svalöv, som fortfarande skall vara en enskild institution, och samtidigt föreslår utskottet med anledning av enskild motion en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag om inrättande av en särskild avdelning för förädling av trädgårdsväxter under enhetlig ledning med Sveriges utsädesförening. Skall Kungl. Maj:t börja att vid en enskild institution inrätta nya avdelningar? Oavsett, att man här har att ytterligare tänka sig ett anslag å 15,000 kronor till denna avdelning, tycker jag, att det är oegentligt att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning och förslag om inrättande av en dylik avdelning.

Då jag är av den övertygelsen, att det vore lyckligast för institutionen vid Svalöv, om den kunde bli statsinstitution, ber jag att få yrka bifall till den av herrar Linders och Nilsson avgivna reservationen, d. v. s. till punkterna a) och b) men icke till punkt c).

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne behagade erinra sig, har denna fråga många gånger förut varit före i Riksdagen och visat sig vara en ganska svårlöst fråga. Detta bevisas även i dag, då vi haft förmånen och äran att höra tvenne före detta jordbruksministrar och den nuvarande chefen för jordbruksdepartementet, samtliga tre med olika åsikter. Klart är då, att det icke kan vara så lätt för

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

kammaren att fatta position i frågan. Men om man kastar en blick på den utredning, som Kungl. Maj:t föranstaltat och som utskottet åberopat till stöd för sitt beslut, tror jag dock, att kammaren bör däruti hava en god ledning.

Såsom herrarne här se, är det tre linjer, på vilka man tänkt sig kunna gå: statsinstitution, affärsföretag eller bibehållande av föreningen såsom fri institution, men med begränsade rättigheter och med stark kontroll. Jag vill då fråga herrarne: hava herrarne smak för att snöra in detta Svalöv i statsinstitutionens form med en mängd oavsättliga tjänstemän? Jag tror det icke. Jag vill vidare fråga herrarna: ha ni smak för att göra det till ett affärsföretag, varigenom ni till en viss grad gynna de enskilda konkurrerande företagen och släppa ut detta stora fosterländska företag på den allmänna spekulationsmarknaden? Jag tror det icke heller. Jag tror det är vida bättre att såsom de sakkunniga här föreslagit bibehålla Svalövsföreningen såsom en fri förening, även om föreningen från min synpunkt sett fått alltför snäva former och alltför mycket kontroll över sig. Men så har Kungl. Maj:t och utskottet velat, att det skall vara, och det är då icke värt att nu däri söka ändring. Men jag tror, att man bör bibehålla den form, under vilken Svalövsnamnet gjort sig ärat och aktat långt utanför vårt lands gränser.

Således ber jag, herr talman, att få yrka bifall till mom. a) i utskottets förslag.

Vad åter angår mom. b) eller utskottets hemställan med anledning av herrar Linders och Nilssons i Kabbarp motion, ställer jag mig i den delen mera tveksam. Jag kan icke neka till, att jag måste ge den siste ärade talaren rätt, då han anser, att utskottet här kommit med ett i viss grad oformligt förslag. Utskottet föreslår ju Riksdagen att bedja Kungl. Maj:t om utredning och förslag angående inrättande av en särskild avdelning för förädling av trädgårdsväxter under enhetlig ledning med Sveriges utsädesförening. Således skulle Kungl. Maj:t upprätta förslag om inrättande av en anstalt, som skulle stå under denna mer eller mindre fria förenings ledning. Det tror jag är oformligt, och således ber jag, herr talman, att få yrka avslag på punkt b) av utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Herr talman! Jag skall be att på det sättet få förändra mitt i ärendet framförda yrkande, att jag förenar mig med herr Odelberg och yrkar bifall till herrar Linders och Nilssons reservation i vad angår de under a) och b) upptagna punkterna.

Herr Tamm: Herr talman! Jag skall be att även få återtaga mitt yrkande och instämma med herr Odelberg.

Herr Lindblad, Ernst: Då jag för min del icke kan vara med om att göra Svalöv till en statsinstitution, så skall jag be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del eller således till utskottets förslag i punkt a).

Om anslag till Sveriges utsädesförening. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder framställts, propositioner komme att göras särskilt beträffande vart och ett av de olika momenten i föreliggande betänkande.

Härefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. a) framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga de förslag, som innefattades i mom. a) och b) uti den av herrar Linders och Nilsson vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjordes i avseende å mom. c) jämlikt därom föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 20 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m. samt i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Om vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m.

I en den 21 februari 1913 till Riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 5, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att *dels* besluta sådan ändring av gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens järnvägar, som framginge av propositionen bifogat förslag till kungörelse i ärendet, *dels* medgiva, att övergångsbestämmelse rörande tillämpningen av de nya avlöningsbestämmelserna finge, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet närmare omförmäldes, av Kungl. Maj:t utfärdas; *dels ock* antaga i statsrådsprotokollet närmare omförmäld ändring av 1 och 2 §§ i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren av herrar *E. Hage* och *C. Winberg* väckt motion, nr 278, däri hemställts, att Kungl. Maj:ts

Om vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

ifrågavarande proposition, nr 5, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottet hade i föreliggande punkt på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å herrar Hages och Winbergs förevarande motion måtte

1:o) besluta den ändring i §§ 1, 2, 3, 7 samt 9 mom. 1:o) och 2:o) av gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens järnvägar, som framginge av det till statsrådsprotokollet över civilärenden den 21 februari 1913 fogade förslag till kungörelse i ämnet;

2:o) medgiva, att övergångsbestämmelser rörande tillämpningen av de nya avlöningsförmånerna finge, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet närmare omförmäldes, av Kungl. Maj:t utfärdas; samt

3:o) antaga i statsrådsprotokollet närmare omförmäld ändring av 1 och 2 §§ i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

Vid nu föredragna punkt hade reservation avgivits av herrar *C. J. Asplund*, *F. W. Thorsson*, *C. Persson*, *K. V. Rydén*, *J. Ström*, *G. Odqvist* och *L. J. Carlsson*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med bifall till herrar Hages och Winbergs förenämnda motion måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr Rosén: Om man närmare studerar handlingarna i detta ärende, så finner man, att meningarna äro synnerligen delade om avsikten med den föreslagna förändringen. Järnvägsstyrelsen har föreslagit en omorganisation under motivering, att det kräves sammanhållning inom ledningen och att det behöves ökad inspektion. Kungl. Maj:t och utskottet däremot säga ingenting om dessa saker utan vilja endast lätta generaldirektörens arbetsbörda, vilket skulle ske genom anställandet av ytterligare en souschef. I järnvägsstyrelsens förslag nämnes dock ingenting om att generaldirektörens arbetsbörda är för tung. Under 1912 års riksdag begärdes på grund av en motion i Andra kammaren yttrande ifrån järnvägsstyrelsen angående den nuvarande organisationen. Då svarade järnvägsstyrelsen i maj 1912, att den nuvarande organisationsformen tillämpats under så kort tid, omkring 5 år, att man icke hunnit få tillräcklig erfarenhet om densamma. Redan i augusti samma år, tre månader därefter, var järnvägsstyrelsen på det klara med att det behövdes en förändring och framlade då ett förslag, som gick ut på inrättandet av ett sektionssystem. Förslaget var åtföljt av en reservation,

Om vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

avgiven av sex byrådirektörer, vilka ville ha kvar det nuvarande byrådirektörssystemet med den förändring, att det skulle bliva byråchefer i stället för byrådirektörer. Kungl. Maj:t har slutit sig till reservanterna och motiverar detta med, bland annat, att det är svårt att hålla byrådirektörerna kvar i järnvägsstyrelsen, enär de vilja ut på linjen som distriktschefer och dylikt. Detta skulle bero på den alltför svaga avlöningen. Det har emellertid försäkrats från initierat håll, att detta knappast är anledningen till, att de mera dugliga byrådirektörer, som funnits i järnvägsstyrelsen, givit sig iväg ut på linjen, utan det beror närmast därpå, att självständiga personer hava mycket svårt att göra sig gällande inom järnvägsstyrelsen och därför ha föredragit att få en självständig ställning på linjen.

Jag skall be att i några få ord få erinra om huru denna organisationsform kom till. Den omorganisationskommitté, som år 1907 avgav sitt utlåtande, hade ett förslag, Kungl. Maj:t framlade ett annat förslag och utskottet kom med ett tredje. Men detta tredje förslag godkändes icke, utan kamrarna biföllo i gemensam votering en av de tre reservationerna. Sedan dess ha överrevisorerna såväl år 1909 som 1910 framhållit nödvändigheten av förändringar. Det är framför allt mot de många byråerna, som överrevisorerna gjort anmärkningar. Samma anmärkning har också gjorts av statsrevisorerna. Andra kammaren beslöt i fjol att begära ett förslag till omorganisation. Första kammaren kom då icke att behandla ärendet, enär det, som jag tror, först den sista dagen Riksdagen var samlad överlämnades hit.

Det ofta klandrade byråsystemet bekymrar sig utskottet icke mycket om. Det framhåller i få ord, att det är svårt att sätta sig in i huru detta system verkar. Man behöver icke studera handlingarne i dessa saker särskilt ingående för att finna, att det icke är bra, som det är. Vi ha t. ex. en banbyrå, en bangårdsbyrå, en bankonstruktionsbyrå och en telegrafbyrå, vilkas verksamhetsområden äro så närbesläktade med varandra, att jag icke kan förstå, huru ärendena kunna delas upp på fyra olika byråer med var sin chef. Vi ha en maskinbyrå och en maskininspektionsbyrå. Maskinbyrån gör upp förslag och ritningar till lokomotiv. Denna byrå lyder under en chef. Så ha vi en annan byrå under en annan chef, som skall inspektera de lokomotiv, som maskinbyrån har ritat, när de äro färdiga. Vi ha tre olika taxebyråer, en persontaxebyrå, en utrikes godstaxebyrå och en inrikes godstaxebyrå. Sunda förnuftet säger, att dessa borde vara förenade under en ledning, men nu hava de tre chefer. Det bör anmärkas, att kontrollkontoret, som har en föreståndare, skall lyda under samtliga dessa tre byråer. Det lär vara omöjligt att tjäna två herrar, men kontrollkontoret skall tjäna tre! Det har anmärkts otaliga gånger under de år, som detta system har

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

tillämpats, att byråsystemet varit till skada för järnvägsförvaltningen. Det huvudsakligaste, som byrådirektörerna sysslat med, har varit att författa en massa cirkulär av mot varandra delvis stridande innehåll, så att man på linjen knappast vet, vad man skall rätta sig efter. Nu gäller det att befästa detta system och ytterligare utveckla det genom att inrätta en ny souschef och genom att göra byrådirektörerna till byråchefer. Men det är icke det, som järnvägsstyrelsen har begärt. Styrelsen har påpekat nödvändigheten av bättre sammanhållning i arbetet inom järnvägsstyrelsen, och i det fallet anser jag, att styrelsen har rätt. Men det är icke något förslag i sådant syfte, Kungl. Maj:t har tagit upp, utan regeringen har kommit med något annat.

Jag hemställer på grund av det anförda, att kammaren måtte bifalla det i reservationen framställda avslagsyrkandet.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att en viss tvekan i denna fråga kan råda hos kammarens ledamöter, och jag har själv varit ganska tveksam vid avgörandet av vilken väg man här lämpligast skulle kunna gå.

Det är ju så, att man i allmänhet bör vara varsam, när det gäller mera genomgripande omorganisationsförändringar i ett verk, och icke vidtaga sådana, förrän man verkligen kan påvisa ett bestämt behov av desamma. Skulle man vid ett stort statens affärsverk alltför ofta plåstra med omläggningar och ingå på olika system, skulle sådant bliva till stor olägenhet och medföra risk för förvaltningens normala och behöriga fungerande. Det är också därför, som jag för närvarande har avvisat tanken på att komma med en fullständigt ny omorganisation av ett så nyorganiserat verk. Ett särskilt skäl att man icke velat göra det, även om man ville erkänna, att det förefinnes brister också i linjeförvaltningen, som kunde förtjäna avhjälpande, har närmast varit det, att åtskilliga kommittéutredningar nu pågå, vilka kunna tänkas inverka på frågan om den slutliga lämpligast möjliga organisationen av hela järnvägsförvaltningen. Så departementalkommitterades nyligen avgivna betänkande, däri föreslås inrättandet av ett särskilt kommunikationsdepartement. Frågan härom måste givetvis avsevärt inverka på järnvägsstyrelsens organisation, särskilt som kommitterade kommit med åtskilliga nyheter rörande styrelsens ställning samt förordat en sammanslagning av samtliga kommunikationsverkens räkenskapsärenden till ett särskilt för dem gemensamt kontor med mera. Vidare pågår en utredning om användande av överkvalificerad arbetskraft i järnvägsförvaltningen, vilken visserligen icke i någon särskilt avsevärd mån torde tänkas ingripa i en omorganisation, men i följd varav man emellertid i allt fall lämpligen icke bör nu giva sig ut alltför vida på omorganisationens fält. På samma sätt är det med Malmslättskommissionen, vars utlåtande en gång också kan tänkas föranleda åtskilliga än-

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

dringar i järnvägsförvaltningens organisation, kanske dock framför allt i vad angår linjeförvaltningen. Allt detta har gjort, att jag icke ansett tidpunkten vara lämplig att nu upptaga frågan om en allmän omorganisation av järnvägsförvaltningen i dess helhet.

Såsom den föregående talaren också erinrade om rådde synnerligen olika meningar vid 1907 års riksdag, då den nuvarande organisationen av järnvägsstyrelsen tillkom. Det var en brytning mellan olika ståndpunkter och olika synpunkter vidkommande själva styrelsen. Man övergav slutligen det gamla hos oss i Sverige hittills rådande systemet med särskilda överdirektörer såsom chefer för de olika avdelningar, vari en järnvägsförvaltning helt naturligt uppdelar sig, och vilka man funnit alltför mycket giva anledning till söndring, därför att denna särdelning följde med hela vägen, hela linjen igenom. I stället gick man då över på det tyska systemet, det system, varigenom man skapar ett större antal särskilda föredragande för att därigenom tillförsäkra ärendena den största möjliga sakkunniga behandling och på samma gång komma ifrån detta uppdelande i vissa stora avdelningar, som kunde ha en menlig inverkan på det hela. Emellertid — var man år 1907 åtskilligt oense om själva styrelsens organisation, så var man däremot så mycket mer enig om, efter vilka grunder linjeförvaltningen borde läggas, och detta är ytterligare ett skäl, varför man nu icke bör rubba linjeförvaltningen, förrän man kan vara någorlunda säker på att man skall komma med en organisation, som i det avseendet kan bliva beståndande.

Nu hade ju en del organisatoriska brister och svårigheter framförts, särskilt beträffande styrelsens organisation. Det var där, som det snart blev klart, att det var mest behövligt och önskvärt att snarast få vissa ändringar till stånd. Givetvis blev då första frågan, huru man i det fallet skulle lägga ändringen. Skulle man försöka gå tillbaka till den olika uppdelningen i avdelningar inom styrelsen, eller vad skulle man göra? Skulle man hålla sig till reservanternas i järnvägsstyrelsen förslag, som nu är framlagt, det vill säga en löneregler ing? Ty det är — det erkänner jag villigt — detta förslag till väsentligaste delen. Eller skulle man gå längre, skulle man gå på järnvägsstyrelsens sektionssystem, varigenom man komme att skapa alldeles nya förhållanden? Ja, klart är, att valet mellan dessa vägar var ganska svårt.

Nu anfördes det av den föregående talaren, att behovet av en omorganisation av järnvägsstyrelsen icke skulle ha gjort sig så kraftigt gällande, och särskilt att järnvägsstyrelsen i yttrande till ett tillfälligt utskott vid 1912 års Riksdag, kort innan den kom fram med sitt nu föreliggande förslag framhållit, att en omorganisation icke var behövlig. Jag kan nu ej minnas detta. Men var det så, får man ju taga i betraktande, att då det fram-

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

kommer förfrågningar från tillfälliga utskott, som fordra hastigt besvarande man kanske ibland svarar i alltför allmänna ordalag. Den sak, som det berörda tillfälliga utskott år 1912 hade att behandla, var ju dessutom lagd på en fullständig omorganisation av både styrelsen och linjen, således statsjärnvägarne över huvud.

Då jag kände mig böjd för att föreslå den åtgärd, som här är föreslagen, det vill säga höja byrådirektörernas avlöning och skapa en ny överdirektörspost, hade jag såsom närmaste skäl härutinnan den, man kan säga flykt till linjeförvaltningen, vilken, så snart tillfälle gavs, förekommit bland byrådirektörerna. Den föregående ärade talaren ansåg, att detta berodde på några särskilda förhållanden inom styrelsen. Det berodde på, sade han, att de icke trivdes där och kände sig mera självständiga ute på linjen. Ja, det är möjligt, det skall jag icke tvista om. Men faktum står kvar, det faktum, att byrådirektörerna, då tillfälle yppas, giva sig ut på linjen, det är något som vi få räkna med. Sedan år 1908 hava av 15 byrådirektörer sju avgått, i det att två hava avlidit, en har blivit överdirektör, en har övergått i enskild tjänst och tre hava gått till linjen. Därtill kunna läggas två, som vid den nya organisationens trädande i kraft gingo över till linjen. Under den närmaste tiden komma att tillsättas flera linjebefattningar, direktörs- och distrikschefsbefattningar. Utan allt tvivel komma dessa, till viss del åtminstone, att besättas med personer från styrelsen, och då blir det ytterligare luckor bland byrådirektörerna. Det blir så, att allt yngre krafter få rycka upp och allt mindre och mindre erfarenhet blir således i styrelsen representerad. Detta är naturligtvis en olägenhet för ett verk, som har en så stor och viktig uppgift som järnvägsstyrelsen.

Nu säger man också, att generaldirektörens arbetsbörda kan väl icke vara så tung. Jo, det är den; det tror jag, att var och en skall erkänna, som tänker något på våra järnvägars stora utveckling under de senare åren och vilket kolossalt arbete som därmed uppstått, om det nu såsom antydes skulle vara för mycket instruktioner eller för mycket formellt detaljarbete, därom skall jag icke yttra mig. Men det är i alla fall en arbetsbörda, som är synnerligen tung och svår, och den blir så mycket mera tung, därför att det finnes blott en souschef, och generaldirektören följaktligen nödgas deltaga i behandlingen av en stor mängd småärenden, som icke tillhöra de tekniska byråernas förvaltning — i fråga om dessa tekniska ärenden är det den nuvarande överdirektören, inför vilken dessa föredragas. Generaldirektören blir således mycket upptagen med tidsödande detaljgöromål, och de krav, man måste ställa på en chef för statens järnvägar, att han skall kunna sammanhålla detta stora verk, att han skall hava blicken öppen för de stora bärande reformlinjerna och hava den stora översikten över förvaltningen i dess helhet, allt detta

försvåras, då personen i fråga nödgas i så hög grad syssla med detaljer, låt vara, att vi nu äga en generaldirektör och chef, som sitter inne med de utmärktaste förutsättningar att kunna fylla även de arbetskraven.

Om vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

Nu säger man också, att det är så många byråer inom järnvägsstyrelsen. Ja, det är sant, men det beror just på själva systemet. Det är ju dock så, att antalet tjänstemän icke kan minskas genom en sammanslagning av byråerna, helst om man tager i betraktande, att arbetena växa mer och mer. Man får vidare taga i betraktande, att järnvägsstyrelsen hos oss icke blott förvaltar statens järnvägar, utan den har också ganska stor makt och myndighet över de enskilda järnvägarne. Den utgör — frånsett nu väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som även har befattning med dessa enskilda järnvägar — en slags överstyrelse över de enskilda järnvägarne, den höres och avger yttranden angående taxor och reglementen för dessa järnvägar o. s. v. Detta gör, att järnvägsstyrelsen i själva verket i avsevärd mån är vad som i andra länder motsvaras av ett kommunikationsdepartement.

Man säger jämväl, att genom att dessa många byråer finnas — det sade den föregående talaren — blir det stora olägenheter, då så närliggande ärenden stå under ledning av olika personer. Ja, det kunde ju vara sant, om fråga vore om *avgörande* av ärenden, men här är ju närmast fråga om ärendenas *beredning* och *föredragning*, och då är denna risk icke synnerligen stor, om man har sammanhållningen högre upp. Naturligtvis är det vissa olägenheter med dessa många byråer, det vill jag icke alldeles förneka. Naturligtvis ligger häri en fara för, att sammanhållning och enhetlighet icke i alla avseenden bli så fullständiga som det vore att önska. Det är ju kanske närmast för den sista frågans skull, sammanhållningsfrågan, som man tagit upp spörsmålet om anställande av en ny överdirektör, varigenom naturligtvis ökade möjligheter till sammanhållning inom verket skola kunna åstadkommas, låt vara att — jag medger det villigt — för att man skall kunna komma till en fullständig sammanhållning och enhetlighet järnvägsstyrelsens förslag om sektioner, avdelningar, härvid är det bästa. Men det förslaget har jag ansett vara en för närvarande alltför stor omläggning av den nuvarande organisationen, för att man nu borde genomföra det.

Att nu själva namnet — om man kallar befattningshavarna byråchefer eller byrådirektörer — icke väsentligt inverkar på själva frågan, torde kammaren vara på det klara med. Jag vill icke alls poussera namnet. Man skulle lika väl ha kunnat kalla dem byrådirektörer fortfarande; och de må nu kallas för det ena eller det andra, deras arbete är fortfarande alldeles detsamma. Nu invänder man, att byrådirektörernas förändring till byråchefer skulle innebära ett visst befästande av dessa befattningars fortvaro och framför allt fortvaro i samma antal som förut. Jag

Om vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

tror dock, att *byråchefsbefattningarnas* tillvaro icke är mera befästad än *byrådirektörernas*. Vid en blivande omorganisation kunna de lika väl som byrådirektörerna förflyttas till andra befattningar. Icke heller är inrättandet av den nya överdirektörsbefattningen ägnat att för någon längre tid framåt bereda hinder eller svårighet för en fullständig undersökning av statsbaneförvaltningen, eller genomförande härav, om behov av en sådan omorganisation föreligger — och jag föreställer mig, att den frågan om något år måste noga undersökas. Styrelsens organisation kan likaväl efter som före det nu föreliggande förslagets genomförande anpassas efter den nya linjeförvaltningens krav. Klart är, att byrådirektörernas ställning i organisatoriskt hänseende icke ändras genom den nya överdirektörens tillsättande eller deras egen löneförhöjning. Den nya överdirektören är avsedd att tillsättas för endast några få år. Genom de ytterligare bestämmelser, som utskottet härvid föreslagit, är inrättandet av denna befattning icke för framtiden i någon mån prejudicerande.

Uppmärksammas må också, att byrådirektörerna i järnvägsstyrelsen även hava alltför låg avlöning i jämförelse med andra likställda tjänstemän på andra områden. De äro att likställa med byråchefer i de andra kommunikationsverken, men ha avsevärt lägre avlöning. De hava ofta teknisk utbildning, och därför får man icke betala dem alltför låga avlöningar, om man vill behålla dugliga krafter. Den ökning i lönehänseende, som här är föreslagen, kan icke i något ringaste avseende ekonomiskt inverka på en sådan stor affär, som statens järnvägar äro.

I betraktande av föreliggande omständigheter och med beaktande av, att en fullständig omorganisation näppeligen kan företagas, förrän tidigast om ett eller annat år, och då man icke nu ville gå in på ett nytt organisationssystem utan endast försöka avhjälpa de mest trängande bristerna i det nuvarande, hade jag trott, att det skulle varit en ganska framkomlig väg denna att föreslå en liten, om jag så får säga, provisorisk ändring i järnvägsstyrelsens organisation samt söka vinna bättre och rättvisare löner för byrådirektörerna. Hela frågan rör sig huvudsakligen om en löneförhöjning. Om varje sådan kan man ju tvista, men jag tror, att den nu föreslagna är befogad både av reella skäl och med hänsyn till motsvarande befattningshavares löner i andra verk.

Herr Rosén: Det är väl ändå egendomligt, att man först skall göra byrådirektörerna till byråchefer och giva dem högre lön, och sedan om några år, som statsutskottet säger, skall man draga in åtskilliga av de nu självständiga byråerna. Först skall man alltså befästa deras ställning, och om några år skall man draga in dem.

Beträffande vad utskottet sagt på sidan 11 i föreliggande ut-

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

låtande om att generaldirektörens arbetsbörda har ökats, så ber jag ännu en gång att få framhålla, att järnvägsstyrelsen icke sagt ett ord om att denna är för stor, och jag tror icke, att det är så många, som ha den uppfattningen heller. Det är allmänt bekant, att generaldirektörens både tid och krafter ha räckt till att sköta ett mycket stort bolag och även att understundom företaga små affärsresor, exempelvis ned till Turkiet. Det är ju ungefär samma förhållande med den nuvarande souschefen, och det skulle kanske bliva likadant med den nya souschefen.

Herr statsrådet framhöll, att man icke borde företaga någon omläggning av järnvägsförvaltningen nu, och därför måste man taga detta förslag. Men det är just av detta skäl, som jag anser, att man icke bör antaga det. Man bör icke plåstra med någon omläggning utan avvakta en utredning angående järnvägsförvaltningens omorganisation, och en sådan utredning är verkligen av behovet påkallad.

Herr Lamm: Då det dels i statsrådsprotokollet och dels av en föregående talare har hänvisats till uttalanden av överrevisorerna, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på att överrevisorerna i sin instruktion åläggas att följa med och se, huru den nya organisationen verkar, och under de år jag var överrevisor bemödade man sig också att se, vilka möjliga ojämnheter kunde förefinnas i närvarande organisation. Då kom man snart till den uppfattningen, att just dessa byrådirektörer voro så pass lågt avlönade, att så fort det yppades någon möjlighet för dem att komma ut på linjen icke blott som distriktschefer utan som avdelningschefer, som maskin-, ban- eller trafikdirektörer, så sökte de sig dit, därför att lönerna voro högre och naturligtvis levnadskostnaderna lägre än i huvudstaden. Detta fäste då överrevisorerna uppmärksamheten på upprepade gånger, och de fäste också uppmärsamheten på att möjligen byråerna kunde vara något färre till antalet än förhållandet nu är. Man trodde, att möjligen en del av byråerna icke hade tillräckligt antal ärenden. Härpå svarade då järnvägsstyrelsen upprepade gånger, och vad särskilt den sista frågan beträffar, så sade järnvägsstyrelsen, att man icke endast av ärendenas antal kunde döma, huruvida en byrå är berättigad eller icke, utan det beror naturligtvis på ärendenas art. Det finnes många byråer med ett fåtal ärenden, som äro mera strängt sysselsatta än byråer med flera ärenden.

Nu får man icke av den framställning, som överrevisorerna gjort, draga den slutsatsen, att överrevisorerna uttalat sig för en omorganisation av själva järnvägsstyrelsen. Vi ha talat om att det behöves vissa jämkningar inom styrelsen, och den viktigaste var naturligtvis den, om vilken alla nu varit eniga, som haft att yttra sig i denna sak, nämligen om förhöjning av lönerna för byrådirektörerna.

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

Vad sedan angår den andra saken, huruvida man skall liksom draga ihop de olika byråerna genom att skapa sektionschefer, så ha överrevisorerna i det fallet icke yttrat sig på något sätt. Det är en ganska kinkig sak att yttra sig om, och jag tror icke, att den är så särdeles lättlöst. När därför ärendet kom till statsutskottet, fann jag för min del, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en synnerligen god lösning av denna fråga. Det lämnade den större frågan å sido, därför att den var svår att i närvarande stund klarera, men det godkände denna uppfattning, att byrådirektörerna behövde högre lön.

Vad nu särskilt den omtalade nya överdirektören beträffar, så skall han ju tillsättas på förordnande, och det har ifrågasatts, att han skall tillsättas på ett förordnande, som är kortare än det förordnande, som den nuvarande överdirektören har. Han kan således icke i något avseende anses vara till hinders för en blivande omorganisation av järnvägsstyrelsen, ifall en sådan kommer att visa sig behövlig om något år. Att för övrigt denna nya post är av behovet påkallad, tror jag, att var och en, som litet sysselsatt sig med järnvägsangelägenheter på närmare håll, kan intyga, ty ärendenas mängd har vuxit ofantligt. Generaldirektören behöver naturligtvis befrias från en massa småärenden, som nu tynga på honom, då han fördelar ärendena med överdirektören på det sättet, att han själv tager föredragningen av trafikärenden och överdirektören tager alla tekniska ärenden. Om nu hjälp på detta sätt beredes, kunna de två överdirektörerna fördela de olika ärendena sins emellan, och generaldirektören blir ledig att syssla uteslutande mera med de större frågorna och vad han i övrigt anser lämpligt att taga del av. Jag tror, att det på det hela taget är en ganska lycklig lösning av frågan, som för närvarande är föreslagen, och efter vad jag under hand har förnummit från ledande håll inom järnvägsstyrelsen, är man mycket angelägen, att detta statsutskottets och Kungl. Maj:ts föreliggande förslag går igenom, och man skulle särdeles beklaga, om det bleve avslag från Riksdagens sida.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets framställning.

Herr Rosén: Såsom svar på herr Lamms anförande skall jag be att få läsa upp några ord av vad statsrevisorerna anförde i sin berättelse för år 1910. Det heter: »Flera av byråerna inom järnvägsstyrelsen hava ett så begränsat och obetydligt arbete sig ålagt, att deras fortvaro som självständiga byråer icke kan försvaras ur synpunkten av en väl avvägd och med sparsamhetens grundsatser förenlig organisation. Revisorerna ansluta sig därför till den av 1910 års revisorer ävensom av överrevisorerna vid statens järnvägar två gånger uttalade uppfattningen, att vissa byråer inom järnvägsstyrelsen böra indragas och göro-

Om vissa ändringar i avlönings-reglementet för statens järnvägar m. m. (Forts.)

målen å dessa överflyttas till andra byråer med närliggande verksamhetsområden.»

Herr Strömberg: Herr talman! Blott ett par ord. Den ärade talaren på norrlandsbänken försökte göra gällande, att enligt hans mening den arbetsbörda, som påvilar generaldirektören och chefen för statens järnvägar, icke vore synnerligen betydande. Jag har som järnvägsfullmäktig haft tillfälle att på närmaste håll taga denna sak i betraktande. Jag ber då att få uttala, att den arbetsbörda, som påvilar generaldirektören och hans närmaste man, överdirektören, är av det stora, ja, kolossala omfång och vikt, att det för vanliga människor snarast skulle verka fullkomligt nedtyngande. Att arbetet inom statens järnvägar går så väl, som det gör, är helt enkelt i främsta rummet beroende på de synnerligen framstående egenskaper, som dessa båda personer besitta, både arbetsförmåga, duglighet och detaljkännedom ända ifrån botten, så att säga, i allt som rör järnvägsförhållanden. Jag kan därför icke annat än anse det vara ett högst egendomligt uttalande, som bevisar, att den ärade talaren icke känner de förhållanden, han i det fallet talar om.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de i avseende å förevarande punkt framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren, med avslag å vad utskottet hemställt, skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Asplund m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Rosén* begärde votering, vilken begäran han likväl sedermera återtog. I följd härav, och då ingen annan av kammarens ledamöter yrkade, att votering skulle anställas, förklarades frågan därom hava förfallit.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels motion om ändrad lydelse av 33 § riksdagsordningen, dels ock motion om ändrad lydelse av 52 § regeringsformen och 33 § riksdagsordningen.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,43 e. m.

In fidem:

A. v. Krusenstjerna.

Stockholm, Oskar Eklunds boktr., 1913.